

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Mål, förutsättningar och relationer

En kvalitativ uppsats om motivationsfaktorer för unga på behandlingshem

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidat-, C-uppsats, termin 6, VT 12
12-04-22
Författare: Tom Dahlström
Handledare: Birgitta Jansson

Abstract

Titel: Mål, förutsättningar och relationer, Motivationsfaktorer för unga på behandlingshem

Författare: Tom Dahlström

Nyckelord: Motivation, Ungdomar, Hem för Vård eller Boende, HVB, Förändring

Denna uppsats tar upp vad som motiverar ungdomar till att arbeta med sin situation när de är placerade på Hem för Vård eller Boende. Undersökningen är baserad på kvalitativa intervjuer med ungdomar och behandlare på Hem för Vård eller Boende och ungdomarnas syn på motiverande faktorer och utgår från följande frågeställningar:

- ⤴ Vad tycker ungdomarna motiverar dem till att genomgå behandling?
- ⤴ Vad tycker behandlare motiverar ungdomar till att genomgå behandling?
- ⤴ Finns det några skillnader i hur ungdomarna upplever att de blir motiverade till att genomgå behandling och hur behandlarna motiverar ungdomarna?

Uppsatsens empiri är tematiserad utifrån de faktorer som informanterna lyft upp som motiverande för att genomgå behandling. Jag kommer använda motivationsteori för att belysa de tre teman som är mål, förutsättningar och relationer.

Studien visar på att dessa tre delar är ungdomarnas och behandlarnas bild av de motiverande faktorerna på Hem för Vård eller Boende för ungdomar. Bilderna jämförs och kommer fram till att de ser samma mål men har olika syn på hur vägen dit ser ut. Resultatet visar på att de viktigaste insatserna från behandlare och socialtjänst kan sammanfattas i samsyn, tydliga mål, stöd och relationer för att öka motivationen till att genomgå behandling.

Innehåll

INNEHÅLL	3
1. INLEDNING	2
1.1. INLEDNING.....	2
1.2. SYFTE.....	2
1.3. FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.4. FÖRFÖRSTÅELSE.....	3
1.5. DISPOSITION.....	4
2. BAKGRUND	5
2.1. VÄGEN TILL BEHANDLINGSCHEMMET.....	5
2.2. BEGREPPSDEFINITION.....	7
2.2.1. Motivation.....	7
2.2.2. Hem för Vård eller Boende (HVB-hem) för ungdomar.....	7
2.2.3. Behandling i socialt arbete.....	8
2.2.4. Behandlingsplan.....	8
2.2.5. Medlemskap.....	8
2.2.6. Vårdplan.....	8
3. METOD	9
3.1. LITTERATUR.....	9
3.2. ALLMÄNT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	9
3.3. KVALITATIV INTERVJU SOM METOD.....	10
3.4. BEHANDLINGSCHEM URVAL.....	10
3.5. UNGDOMS URVAL.....	11
3.6. GENERALISERBARHET.....	12
3.7. RELIABILITET OCH VALIDITET.....	12
3.8. ETIK.....	13
3.9. ANALYSPROCESS.....	14
3.10. METODKRITIK.....	14
4. TEORI	14
4.1. ATT ARBETA MED MOTIVATION.....	15
4.2. KLIENTENS INSTÄLLNING.....	16
5. TIDIGARE FORSKNING	19
5.1. VILKA FAKTORER SOM MOTIVERAR.....	19
5.2. SAMMANHANG.....	19
5.3. RELATIONER.....	21
6. RESULTAT OCH ANALYS	24
6.1. RELATIONER.....	24
6.1.1. Stöttande personer, enligt ungdomarna.....	24
6.1.2. Stöttande personer, enligt behandlarna.....	25
6.1.3. Analys av relationen till stödjande personers	26
6.1.4. Relationen till socialsekreteraren, enligt ungdomarna.....	27
6.1.5. Samarbete med socialsekreteraren, enligt behandlarna.....	28
6.1.6. Analys av relationen till socialsekreteraren.....	28
6.1.7. Behandlares relation till ungdomarna.....	30
6.1.8. Ungdomarna stöttar varandra.....	30
6.1.9. Analys av relationer	31
6.2. PLACERINGEN.....	32

6.2.1. Placeringen, enligt ungdomen.....	32
6.2.2. Placeringen, enligt behandlarna.....	33
6.2.3. Analys av Placeringen.....	34
6.3. MÅLEN.....	35
6.3.1. Hur ungdomarna känner inför målen i behandlingen, ur ungdomarnas perspektiv.....	35
6.3.2. Hur ungdomarna känner inför målen i behandlingen, ur behandlarnas perspektiv.....	36
6.3.3. Analys av målen i behandlingen	38
7. SLUTDISKUSSION.....	40
8 REFERENSER.....	43
BILAGA 1 – INTERVJUGUIDE BEHANDLARE.....	45
BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE UNGDOMAR.....	46

Tack till alla som har stöttat mig under denna period av forskande. Tack, till min uppsatshandledare och praktikhandledare för all hjälp. Tack till syster som har gjort ett fantastiskt jobb med att korrekturläsa och lämna kommentarer. Tack till de ungdomar och behandlare som har ställt upp på intervjuer och varit inspirerande i mina tankar om det sociala arbetet som man kan utföra på HVB-hem.

1. Inledning

Detta kapitel syftar till att ge en förståelse för min drivkraft bakom att undersöka ungdomars motivationsfaktorer till att genomgå behandling, med vilket syfte och utifrån vilka frågeställningar jag skrivit uppsatsen.

1.1. Inledning

Denna uppsats syftar till att undersöka de delar som ger ungdomar¹ motivation till att genomgå behandling och om det skiljer sig från det som behandlarna ser som motiverande faktorer. Idag ser vi att det generellt finns en ökad satsning på andra lösningar som ligger närmare hemmiljön². Samtidigt som det finns en ökning i antal placeringar på Hem för Vård eller Behandling i fortsättningen förkortat, HVB. Ökningen handlar framförallt om ensamkommande flyktingbarn (Socialstyrelsen, 2010). Barnombudsmannen (Fredrik Malmberg) med flera skriver i ett pressmeddelande³ 12-04-12 att den snabbremiss⁴ som regeringen har skickat ut, kränker ungdomarnas integritet och att kropps- och rums-visitationer inte bör ske på rutin. Pressmeddelandeförfattarna tycker att ett dynamiskt arbete för att förutse när det behövs, är vad som krävs. Jag tycker att det är viktigt att se till ungdomarnas del i behandlingen, behandlingen ska formos efter deras behov och inte ungdomarna som ska formos efter behandlingen. De unga som ringer Socialstyrelsen stödnummer för bland annat placerade unga ger uttryck för känslor av rättslöshet (Socialstyrelsen, 2011). Det som jag har fått erfara är att ungdomarna inte känner att placeringen är nödvändig. Denna studie belyser de faktorer som ungdomar och behandlare ser som motiverande faktorer till att genomgå behandling. En ungdom som jag har intervjuat säger att det känns som ett straff att vara på enheten, för att vården inte är anpassad till ungdomen. Min mening är att vi inte ska straffa våra ungdomar till att må bra. Jag vill att vi ska vårda och ta hand om de som hamnat snett. Därför har jag valt att undersöka hur ungdomar ser på motivation, vad som kan öka ungdomarnas motivation och hur behandlare arbetar med motivation.

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur behandlare motiverar ungdomar till att genomgå behandling på HVB-hem. Vad är det som gör ungdomar motiverade till att vilja arbeta med sin problematik när de är på behandlingshem och vilket bemötande upplever ungdomar som stöttande för att genomgå behandlingen? Vilka faktorer ser behandlarna som motiverande till att genomgå behandling? Finns det några skillnader i vad ungdomarna upplever och behandlare ser, som motiverande faktorer?

¹Med ungdomar menar jag klienter som är placerade på behandlingshem för ungdomar.

² http://www.fouivast.com/download/18.55340448112b9e59b8980006629/kartlaggning_hemmaplanslosningar_delrapport.pdf (12-06-07)

³ <http://www.barnombudsmannen.se/i-media/debatt/2012/4/fler-tvangsatgarder-hjalper-inte-placerade-barn/> [12-04-23]

⁴ Snabbremiss är att man inte tillfrågar ett större antal remiss instanser och ger dem en kort svarstid.

1.3. Frågeställningar

- ⤴ Vad tycker ungdomarna motiverar dem till att genomgå behandling?
- ⤴ Vad tycker behandlare motiverar ungdomar till att genomgå behandling?
- ⤴ Finns det några skillnader i hur ungdomarna upplever att de blir motiverade till att genomgå behandling och hur behandlarna motiverar ungdomarna?

1.4. Förförståelse

Enligt Thurén (2007) är förförståelse är den kunskap som man sällan är medveten om att man använder och oavsett om man vill eller inte så använder man förförståelsen. Förförståelsen finns närvarande i både vardagen och i vetenskapen. Att man har förförståelse innebär att man alltid har en tro om vad saker kan vara eller innebära. ”Vi inträder alltid i praktiska situationer med vissa inlärda handlingssätt och med en förförståelse” (Thomassen, 2011:30). Den förförståelsen som är riktig kallar Thurén (2007) för förkunskap och den som är oriktig för fördom. Thurén (2007) tar upp att man kan ha en uppfattning när man ser en person, en annan när man har lärt känna den och en tredje när man har lärt sig teorier om personens situation, miljön eller kulturen som den vistas i.

Min förförståelse grundar sig på att jag har praktiserat under en termin på det HVB-hem där de intervjuade ungdomarna är placerade. Därmed har jag en uppfattning om den miljö ungdomarna vistas i på behandlingshemmet, vad ungdomarna har för personligheter och vilken placeringsgrund de har. Jag har också fått en uppfattning om vilka relationer de uttrycker är viktiga och vilka situationer som de tycker är svåra. Under perioden som jag genomförde intervjuerna med ungdomarna var jag närvarande som praktikant på enheten. Under praktikantperioden lärde jag känna ungdomarna, genom en behandlarroll, detta kan ha gjort att ungdomarna vågade prata mer om vissa saker och mindre om andra.

Jag hade en mycket positiv bild av behandlingshem och deras insatser innan jag påbörjade arbetet med uppsatsen. Min tro är att varje ungdom kan förändra sitt liv. Med motivation och prioriteringar kan man göra vad man vill. Som blivande socionom vill jag jobba med motivation på ett medvetet sätt.

1.5. Disposition

Uppsatsen är uppbyggd på sju kapitel. De är upplagda i en ordning så att den som läser uppsatsen ska få en förståelse för forskningsprocessen. I kapitel ett så avhandlas syfte, frågeställningar och disposition samt en inledning till området. Kapitel två presenterar HVB-hem, placeringar och enligt vilka lagar ungdomar kan bli placerade. Sedan presenteras olika begrepp. Kapitel tre behandlar metoden, hur jag har gått tillväga och vilka övervägningar som jag har gjort i forskningsprocessen. Teorin är det som hittas i kapitel fyra, som består av motivationsarbete och motiverande faktorer. I den tidigare forskningen tar jag upp forskning inom området och lyfter olika begrepp inom motivationsforskningen. Kapitel sex har jag byggt upp efter rubriker för att lätt kunna se vilka delar som jag sammanställer. Relationer, förutsättningar och mål är de delar som resultat och analysen utgår ifrån, och sammanfattas kort i slutet av varje del. I det avslutande kapitlet förs en diskussion om vad dessa resultat kan betyda.

2. Bakgrund

Här beskriver jag hur vägen till en placering på HVB kan se ut, vilka som placeras och förklarar lite centrala begrepp.

2.1. Vägen till behandlingshemmet

Det finns flera anledningar till att ungdomar blir placerade på HVB-hem. Nedan presenteras processen kring placering och lagstödet, vidare kommer en del statistik presenteras över vilka som placeras.

I Sverige idag har vi ett system som är uppbyggt för att vi ska stötta och skydda individerna från att fara illa. Målet är att detta system ska ta ansvar när personer behöver stöd för att klara sin situation. Det finns en mängd insatser som socialtjänsten kan sätta in innan placering på HVB-hem blir aktuell. Det finns ett antal ungdomar varje år som har ett beteende eller en miljö som riskerar att påverka dem så negativt att socialtjänsten, som är en del av det system som ska stötta och skydda individerna, har beslutat att ungdomar i dessa situationer ska ges möjligheten till att bo utanför hemmet. Det är främst kommunernas socialnämnder som har ansvar för att ungdomarnas placering har stöd i lagen.

Socialnämnden ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Om barn och ungdomar riskerar att utvecklas ogynnsamt ska nämnden, i nära samarbete med hemmen, sörja för att de får det skydd och det stöd som de behöver.

(Socialstyrelsen, 2010:7)

När socialtjänsten skriver en utredning och lägger förslag på placering utanför hemmet gör man det enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Om det inte finns en vilja från barnet eller vårdnadshavaren till en placering utanför hemmet kan barnet bli tvångsplacerat i de fall det finns stöd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

1 november 2009 var 11 109 ungdomar mellan 13 och 20 år placerade i heldygnsinsats varav 3 020 var placerade på HVB-hem.⁵

Tabell 1 Antal barn i åldern 13 till 20, placerade på HVB-hem den första november 2009

Ålder	13-14	15-17	18-20
Antal placeringar	293	1651	1076

Källa: Socialstyrelsen, 2010

En stor del av de insatser där socialtjänsten placerar ungdomar utanför hemmet är HVB-hem. I socialstyrelsens ”Nationella HVB-registret” finns 744 HVB för unga och 483 av dessa riktar sig till både tjejer och killar.⁶

⁵ <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-6-28> [12-04-23]

⁶ <http://hvb.socialstyrelsen.se/> [12-04-23]

Andreassen (2003) tar upp att det ofta finns olika uppfattningar om viken typ av problematik som ungdomarna har. Men det finns enighet i att det krävs en förändring. Vilka svårigheter en ungdom har, är beroende på vilket perspektiv man har och vilken relation man har till ungdomen.

Det finns ett stort antal anledningar till varför en ungdom blir placerad på HVB-hem. Oftast beror det på att de har ett eller fler sociala problem eller någon form av problematiskt beteende enligt Kyhle Westermark och Sallnäs (2004). Ungdomarnas stödbehov visas genom olika symtom, det finns en stor diversitet i vilka svårigheter ungdomarna har. Där symtomen på att en ungdom inte mår bra upptäcks sent i livet så ökar risken för att det ska bli problem längre fram (Andreassen, 2003). Socialstyrelsen är den myndighet som ska ge stöd, påverka och granska bland annat HVB.⁷

⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen> [2012-06-07]

2.2. Begreppsdefinition

Här beskrivs några begrepp som är centrala i uppsatsen.

2.2.1. Motivation

Diskussioner om motivation och motivationsarbete

Ordet ”motivation” härstammar från ett latinskt ord ”movere” som betyder ”att röra sig”. Det är samma stam som i engelskans ”move”. Enligt Jenner (2004) kan frågan ”Vad är det som får människor att röra sig?” beskriva motivationsforskningens huvudfråga. Motivation förklaras som den delen som gör att vi vill röra oss mot olika mål. Motivationen väcker, formar och riktar våra beteenden mot de mål som finns. Det finns ett flertal olika teorier när det gäller motivation.⁸

Det finns flera olika sätt att förklara vad motivation är, dels ett teoretiskt begrepp och dels flera begrepp som är mer vardagliga. Det de mer vardagliga begreppen handlar om är hur man motiverar inte vad som motiverar. Enligt Hedegaard (2009) kan motivationen hos människor förändras genom både yttre och inre faktorer. De yttre faktorer ger en belöning, en fördel eller på annat sätt ger en respons på den insatsen som man önskar att personen ska göra. Den inre motivationen är det som känns inom en som kommer från en själv, att man känner att man utvecklas eller att göra något som man mår bra av (Hedegaard 2009).

Revstedt (2009) definierar motivation som:

Motivation definieras som en strävan hos människan att leva ett så meningsfullt och självförverkligande liv som möjligt. Denna strävan är sammanfattningen av människans inre natur: att vara konstruktiv, målinriktad, social och aktiv (Revstedt, 2009:39)

Motivationsbegreppet är en central del i uppsatsen och förklarar delvis vad min undersökning efterforskar, motivationsbegreppet har avgränsats i teoridelen.

För att avgränsa förändringsarbetet från begreppet så är motivation det som motiverar och förändring det som görs. Därför kommer jag ta upp endel delar som ligger i gränslandet till förändringsarbete när det utförs men motivationsarbete när det planeras.

2.2.2. Hem för Vård eller Boende (HVB-hem) för ungdomar

Denna uppsats inriktar sig på HVB-hem för ungdomar i åldrarna 13 till 20 år. Professionell personal finns tillgänglig dygnet runt och man jobbar med att ungdomarna ska få färdigheter som är specificerade i en behandlingsplan och genomförandeplan.

⁸ www.ne.se [12-04-23]

2.2.3. Behandling i socialt arbete

Behandling är när en person frivilligt eller med tvång regelbundet har kontakt med en behandlare för att förändra sitt beteende i en eller flera frågor. Socialstyrelsen definierar det som ”Särskilda åtgärder som syftar till att komma till rätta med eller minska ett eller flera hos individen identifierade problem som faller inom socialtjänstens verksamhetsområde.”⁹ Behandlingen kan innehålla, kognitiva, terapeutiska eller systemteoretiska delar. Behandlingen i denna uppsats syftar till det stöd som ungdomarna får på behandlingshem för sin situation.

2.2.4. Behandlingsplan

Socialekreterare tillsammans med ungdomen och dess vårdnadshavare gör en specifik plan över vad behandlingen kommer innehålla¹⁰. Behandlingsplanen ska innehålla mål och delmål med behandlingen, tänkbara insatser i kronologisk ordning, vem som ansvarar för att de genomförs, när och hur uppföljning ska göras.

2.2.5. Medlevarskap

HVB-hemmen har olika målgrupper och har olika metoder, det finns de som jobbar mer med medlevarskap vilket innebär att behandlingsinstitutionens personal lever en period tillsammans med ungdomarna på institutionen (behandlingshemmet), delar boende, arbete och fritid. Detta tros skapa en närmare relation till ungdomarna och därmed kunna förändra ungdomarnas identitet enligt Andreassen (2003). De enheter där personalen jobbar i skift, har personalen andra förutsättningar att hämta ny energi och vara en professionell behandlare. Det finns många olika inriktningar på HVB-hem. Behandlingshemmen specialiserar sig på olika områden. Antingen efter målgrupp eller metod.¹¹

2.2.6. Vårdplan

Vårdplanen upprättas av socialekreteraren och ska beskriva vilka insatser som behövs, hur kontakten och umgänget ska se ut till vårdnadshavare och andra närstående, målet med vården, den vårdbehövandes syn på planen, om det är ett barn också vårdnadshavarnas syn på den planerade vården.¹²

⁹ www.socialstyrelsen.se/sosfs/2003-20 [12-04-23]

¹⁰ www.socialstyrelsen.se/sosfs/2003-20 [12-04-23]

¹¹ www.ne.se [12-04-23]

¹² 5kap 1 a § Socialtjänstförordning (2001:937)

3. METOD

Här presenteras vilken metod jag använde för att; söka tidigare forskning, samla in materialet, göra urval och vilka etiska överväganden som jag har gjort.

3.1. Litteratur

För att hitta tidigare forskning inom uppsatsens område har jag sökt genom Google, Gunda¹³, www.uppsatser.se och olika databaser ([Social Services Abstracts \(CSA\) \(ProQuest XML\)](#), [Sociological Abstracts \(CSA\) \(ProQuest XML\)](#), [IBSS: International Bibliography of the Social Sciences \(CSA\) \(ProQuest XML\)](#)). Sökorden på svenska var: motivation, ungdom, behandling, placering, HVB, SOL och LVM. De sökorden jag har använt på de engelska databaserna är: youth, rehab och motivation. Jag har även sökt genom att titta i ämnessyllorna på Göteborgs universitets centralbibliotek. Det jag har funnit är forskning som handlar om HVB-hem och ungdomar, utvärdering av HVB-hem för unga, motivationsarbete, motivationsteori och vårdformsutvärderingar. Jag har inte hittat något som rör direkt hur man jobbar med motivation på HVB-hem, eller att motivationen har forskats på. Det har nämnts att relationen och motivationen är viktig men inte hur den fungerar eller vad det är som gör att den är viktig.

3.2. Allmänt tillvägagångssätt

Som jag tidigare berört i 1.3. så har jag en förförståelse grundad på att jag har praktiserat och arbetade som vikarie på ett HVB-hem. Redan under min praktiktermin började jag att fundera på att skriva min c-uppsats om detta ämne. Jag formulerade därför tidigt ett syfte och ett antal frågeställningar. Från början hade jag tankar på att gå ut med en enkät till olika behandlingshem för att få statistik över hur de jobbar och vad de tycker är viktigt för ungdomarnas motivationsprocess. Utifrån mitt tidigare syfte och frågeställningarna skrev jag en intervjuguide till ungdomarna för att göra ett antal inledande intervjuer och se vad jag hade för möjligheter till att få svar på mina frågeställningar. Jag pratade även med andra praktiker på fältet kring hur jag skulle utforma min intervjuguide och vad som skulle kunna vara etiskt riktigt att fråga om. Detta innebar att jag studerade även de etiska principerna och började undersöka tidigare forskning. Tidigt gjorde jag fyra semistrukturerade intervjuer med en ungdom åt gången på ett behandlingshem, för att få en djupare förståelse för vad ämnet kan komma att handla om. När intervjuerna var genomförda och transkriberade omarbetade jag frågeställningarna, syftet och gjorde de två sista intervjuerna med ungdomarna på samma behandlingshem.

¹³ <http://webbgunda.ub.gu.se>

Jag undersökte vilka alternativ jag hade för att undersöka flera behandlingshem och deras arbete. Jag kom fram till att behandlarna är de som jobbar närmast ungdomarna och har störst kunskap om hur motivationsarbetet går till. Att djupintervjua dessa personer skulle ge en tydligare bild av hur man arbetar och vad de uppfattar som motiverande faktorer för ungdomarna. Därför valde jag att göra djupintervju med behandlare istället för enkäter till HVB-hemmen. Jag kom fram till att det skulle vara lättare att få intervjupersoner att ställa upp om jag kunde vara flexibel och göra intervjuerna när behandlarna hade tid. Jag omarbetade enkäten till att bli en semistrukturerad intervju per telefon. Att genomföra telefonintervjuer hade sina nackdelar, då jag hade svårt att uppfatta pauser och kroppsspråk. Att tydligheten i frågorna var viktiga för att de inte skulle missförstås och att när oklarheter uppstod under intervjun att be dem förtydliga¹⁴ eller be dem förtydliga. Jag genomförde fyra intervjuer med behandlarna och eftersträvade att transkribera dessa i så nära anslutning till intervjutillfället som möjligt. Parallellt med detta har jag samlat in information och börjat skriva på tidigare forskning och metod. Samtidigt växte teoriavsnittet fram och härifrån skedde skrivandet av de olika avsnitten parallellt.

3.3. Kvalitativ intervju som metod

Uppsatsen baseras på en kvalitativ intervjustudie. Frågeställningen för denna studie handlar om att få reda på hur ungdomar och behandlare ser på motivation, vad som är viktigt för att ungdomar ska känna sig motiverade och vad behandlarna ser som motiverande faktorer hos ungdomar. Som nämnts tidigare övervägde jag att göra en enkätstudie till behandlingshemmen. När detta arbete påbörjades blev det tydligt att jag ville ha ett större djup i materialet än vad som är lämpligt för en enkät. Enkäten skulle kräva en stor del öppna frågor eller stort antal svarsalternativ vilket inte är fördelaktigt. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) skapar man genom interaktion den kunskap som man får ut av forskningsintervjun. För att få det djupet som eftersträvas ansåg jag att semistrukturerade intervjuer var ett bra alternativ. Semistrukturerade intervjuer är att man har ett intervjuformulär men att man kan ställa frågor utöver detta för att gå djupare på vissa punkter där intervjuaren hittar intressanta uttalanden. Intervjuguiden har redigerats efter hand när frågor som kunde missuppfattas blev tydliga och andra frågor som inte gick i den riktningen som syftet är.

3.4. Behandlingshems urval

Ett av uppsatsens syften är att den ska belysa hur man som behandlare kan se på ungdomars motivationsfaktorer. Därför valde jag att undersöka behandlingshem som har liknande struktur. Jag

¹⁴ Upprepa det personen sa med sina egna ord och fråga om det är så personen menade.

tog hänsyn till antal vårdplatser de har, vilken ålder de vänder sig till, att de har både tjejer och killar på enheten och att de har medlemskap som en idé i sin verksamhet. Studien baseras på intervjuer från olika hem i Västra Götaland. Jag anser att det ger en bredare bild av hur man kan jobba och vad man fokuserar på. Jag har valt bort de enheter som ligger i storstäder och de enheter som ägs av koncernerna ”Gryning vård ab” eller ”Baggium Vård & Behandling AB”. Urvalet är gjort från www.HVB-guiden.se för att hitta mitt urval enligt tidigare beskrivna kriterier. Samtliga intervjupersoner har jobbat på enheten i ett år eller längre, detta för att de ska ha en erfarenhet från att jobba med detta och förstå hur praxis är. De intervjupersoner som ställde upp var män. Behandlingshemmen har haft mellan 5-8 placeringar i snitt under det senaste året. Detta är ett målstyrt urval av behandlingshemmen. Jag valde att undersöka fyra olika behandlingshem för att få olika perspektiv och göra en intervju på varje enhet. Ett större antal hade ökat variationen och samtidigt som mitt huvudsyfte handlade om att undersöka ungdomarnas motivationsfaktorer.

Intervjuerna varade i cirka 35 minuter och utgick från en intervjuguide (se bilaga 1). Intervjuerna gjordes över telefon vilket gjorde att det var svårare att uppfatta kroppsspråk, förstå vad pauser betydde och att, ibland få inspelningsutrustningen att fungera. I en av intervjuerna var kvalitén på det inspelade materialet bitvis väldigt dåligt, men med hjälp av anteckningar gjorda under intervjun och de delar som var bra lyckades jag återskapa en större del av intervjun.

3.5. Ungdoms urval

De ungdomarna jag har intervjuat kommer från olika bakgrunder och upplever saker olika.

Ungdomarna är placerade på samma behandlingshem då det enligt handledare är svårt att få tillåtelse att komma in och göra intervjuer på olika behandlingshem. Dessa ungdomar kommer från olika kommuner, har haft olika socialsekreterare och har olika typ av problemområden.

Ungdomarna var under intervjun inskrivna på samma behandlingshem. Placeringen kan vara gjord utifrån att det är denna metod som hemmet och socialtjänsten tror ska passa individen i fråga.

Ungdomarna är i åldersspannet 15-18 år. Ungdomarnas behandling har struktur och miljöterapi¹⁵ som grund. Urvalet av ungdomar är gjort för att få en jämn könsfördelning (tre manliga och tre kvinnliga), åldersfördelning och för att fånga in olika svårigheter/anledningar till placeringen. Dessa kriterier har jag använt när jag har gjort mitt målstyrda urval. Jag gjorde sex semistrukturerade intervjuer med ungdomar, dessa gav ett djup och en variation, som krävdes för ett intressant resultat. Intervjuerna varade i cirka 35 minuter och utgick från en intervjuguide (se bilaga 2).

¹⁵ Miljöterapi är en metod som utgår från att ungdomen ska anamma det positiva på behandlingshemmet.

3.6. Generaliserbarhet

Att hävda att man kan generalisera studier som är kvalitativa är svårt enligt Bryman (2011) då det aldrig finns exakt samma förutsättningar för någon annan. Om man kan hävda att ens resultat går att generalisera är det oftast på en väldigt begränsad grupp. Men oftast räcker inte detta heller då man inte har tillräckligt stort underlag. Studien i fråga handlar om motivation till behandling och hur behandlares idéer och mottagares idéer korrelerar. För att kunna undersöka ett så komplext område som motivation krävs ett omfattande arbete för att hitta intresserade intervjuobjekt, skapa kontakt och få djup i intervjuerna. Den del av studien som tar upp ungdomars uppfattning av motivationsarbete är koncentrerat till ett hem för att kunna se vidden/bredden i uppfattningar och mottagande hos ungdomarna. Det finns lärdomar att dra från hur det fungerar på ett ställe, även om alla individer är olika och reagerar olika så är mönster och generella reaktioner viktiga att ta in i arbetet. Därför behövs sådana här studier. Denna uppsats appellerar inte till att tala om sanningen och hur det fungerar överallt, utan att visa på hur det kan vara och hur motivation kan fungera.

3.7. Reliabilitet och validitet

Kvale & Brinkmanns (2009) definition av reliabilitet är att det handlar om att ett forskningsresultat kan återskapas vid andra tidpunkter och av en annan forskare. Denna studie har beaktats på det sätt att öppna frågor och en väl genomarbetad intervjuguide har använts. Det har förekommit ledande frågor vid intervjutillfällena. Jag gjorde först fyra intervjuer med ungdomar och dessa har rätt riktning mot mitt syfte och frågeställning samtidigt som de inte är så spetsiga mot exakt det jag söker. När jag lyssnat igenom och transkriberat dessa intervjuer kunde jag också förbättra min intervjuteknik. De senare intervjuerna hade ett klarare syfte och frågeformuläret var mer precist. I två intervjuer var vi tvungna att ta en paus vilket jag inte upplevde som avgörande för utfallet av intervjuerna. Reliabiliteten påverkas av att jag har haft en behandlare-klient-relation till ungdomarna på enheten då någon som inte har det kan få andra svar.

Ungdomarna har ett förtroende för mig, samtidigt som jag har vart deras behandlare och fortsatte vikariera där. Detta kan göra att de inte vill vara lika kritiska till behandlingshemmet. Jag har inte upplevt att de har varit mindre kritiska mot enheten, det är inte heller det vi diskuterar utan de positiva faktorer som motiverar. De har mestadels pratat utifrån sig själva och vad som påverkar deras motivation till att genomgå behandling och i dessa sammanhang har det enligt min uppfattning underlättat att redan ha en relation till ungdomarna. Validiteten påverkas enligt Kvale & Brinkmann (2009) om huruvida forskaren är skicklig på att hantera sitt material, att kontrollera, ifrågasätta och teoretiskt tolka resultatet. ”Om en metod anses undersöka det den påstås undersöka”

(Kvale & Brinkmann, 2009:264). Jag har frågat om övergripande och mer in i detalj för att intervjupersonerna ska ha möjlighet att svara på frågan ur fler aspekter.

3.8. Etik

Enligt Kvale (1997) ska man vara medveten och tänka på de etiska övervägandena genom hela forskningsprocessen. Jag har i planeringen av studien reflekterat över vad det kan få för konsekvenser att göra den vad resultatet kommer eventuellt leda till. Tydlighet med att intervjun är något som är helt frivilligt, anonymt och fick samtycke från både intervjuobjekten och enhetschefen. Kvale (1997) tar upp att det finns likheter mellan den terapeutiska intervjun och forskningsintervjun. För att undvika tron om att det skulle vara i ett terapeutiskt samtal har jag betonat i början på intervjun att detta är för mina studier på socionomprogrammet. Vetenskapliga rådet (2002) ställer fyra krav på kvalitativa intervjuer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet, uppfylls genom att jag har informerat informanterna om varför och hur intervjun ska genomföras och att den är helt frivillig. Samtliga har samtyckt till att jag använder uppgifterna i uppsatsen. Konfidentialitetskravet innebär att resultatet kommer redovisas helt anonymt och att det bara är jag som kommer ta del av intervjuerna detta informerade jag om innan intervjuerna. Nyttjandekravet handlar om att det insamlade materialet kommer vara meningsfullt att använda. Uppsatsen kommer att ge möjlighet till fördjupad kunskap om hur man gör det så meningsfullt som möjligt för ungdomar att genomgå behandling. Frågor och teman som jag har haft med i intervjuguiden har genomgått en granskning av praktikhandledare och studiekollegor om de kan upplevas som stötande eller svåra att hantera. Jag har också lyssnat på råd från personalen om det är någon ungdom som de upplever skulle kunna må sämre av att genomgå en intervju. Att de intervjuade ungdomarna är under behandling, verkar inte påverkat dem avsevärt. Alla ungdomar har sagt att de inte upplever att det var något som var jobbigt under intervjun. Jag har strävat efter att snarast efter intervjun göra transkriberingen för att få med om det är något som var otydligt på inspelningen. Jag har sedan lyssnat igenom intervjuerna en sista gång för att korrigera om det är mindre fel eller att man tappar meningen när man transkriberar korta bitar i taget. Citaten har ”tvättats” att arbeta med citaten för att göra dem lättare att förstå, oftast ta bort ord som inte har någon betydelse och svårare att misstolka. Jag har även strävat efter att ungdomarna eller behandlingshemmen ska kunna urskiljas.

3.9. Analysprocess

Då jag gjort analysen har jag använt mig av meningskoncentrering. Giorgi (1975, i Kvale, 1997) menar att huvudpoängen med meningskoncentrering är att man systematiskt visar hur man hanterar vardagsspråkliga termer för att komma fram till sitt resultat. Att använda sig av en levande kategorisering ger fria händer att ha kvar personernas egna uttryck, som ger en god flexibilitet och närhet till materialet (Kvale, 1997). Denna metod används för att vara livsvärldens företrädare, deskriptivt, beskriva intervjupersonernas erfarenheter och tankar utifrån deras synvinkel, enligt Giorgi (1975, i Kvale, 1997). Först transkriberade jag intervjuerna, sedan kontrolläste jag dem och efter detta har jag valt ut de stycken som lyfter de frågorna som finns i syftet och frågeställningarna. Nästa steg var att koncentrera det som står i varje stycke. Detta gjorde att jag fick en överblick av materialet och vilka tendenser som fanns med. Genom denna metod har jag fått en översikt över vad som sägs i intervjuerna och en nyanserad bild av vad varje intervjuperson har uttryckt. Jag har analyserat genom abduktion.

3.10. Metodkritik

Det som kan ha påverkat uppsatsens kvalitet är som följer, att de intervjuade ungdomarna är från samma enhet. Jag har samtidigt haft en roll som praktikant under intervjutillfällena vilket kan ha påverkat hur de svarade och att de upplevde det som en ojämlig maktposition. Med en tidigare och tydligare avgränsning av begreppen motivation och motivationsarbete, hade gjort materialet mer sammanhållet. För att ett material som skulle vara mer generaliserbart skulle det försökts få tag på ungdomar från flera behandlingshem eller gjort en kvantitativ enkätundersökning med flera intervjuobjekt. Det är en svaghet att jag inte intervjuat några kvinnliga behandlare, då de eventuellt skulle ta upp andra delar som motiverande. Det fanns som ett krav att man ska ha arbetat på enheten minst ett år och alla behandlare i studien har högskoleutbildning, vilket gör att intervjupersonerna vet vad som forskningen säger eller vilka tendenser det finns. Detta kan påverka bilden av vad de gör. Det är svårt att veta hur det upplevs vad de gör, detta är deras uppfattning om vad de tycker är motiverande för ungdomarna och vad de gör i arbetet med ungdomarna. Vill man undersöka hur behandlarna faktiskt gör när de försöker motivera en ungdom skulle deltagande observation vara en möjlighet.

4. Teori

Här tas upp de delar av motivationsarbete som jag kommer jobba med. Det grundar sig i huvudsak på litteratur från Revstedt (2004) men även Barth och Näsholm (2009), Jenner (2004) samt Nigel (2005). Dessa teorier används senare i analyskapitlet.

4.1. Att arbeta med motivation

Motivationsrelationen påbörjas genom att hitta avsikten med varför man är där och låta klienten komma till ro och känna sig trygg. (Barth & Näsholm, 2009). Enligt Revstedt (2009) är grunden till att kunna jobba med motivation hos en annan person den relation som man har till denna person. Finns det ingen relation spelar det ingen roll hur ”duktig” man är på att använda sina motivationsverktyg. Denna relation är något som lägger grunden till att klienten kan ta till sig av det arbetet man gör tillsammans. Enligt Revstedt (2009) finns det sex attityder som är grundläggande i motivationsrelationen. Attityderna är *engagemang*, *hopp*, *tilltro*, *aktning*, *förförståelse* och *ärlighet*. Låt oss gå lite djupare i vad dessa attityder innebär och undersöka liknande ståndpunkter hos andra forskare.

Engagemang en känsla som kommer inifrån och handlar om att bry sig om klienten, visa för klienten att den har ett egenvärde. Genom handling kan behandlare visa att de bryr sig om klienten och de handlingar som går utanför ens yrkesroll är de som värdesätts mest av klienterna. När behandlarna visar att de inte bara gör det för att det är deras jobb eller agerar efter sina känslor är något som också visar på ett engagemang, detta gör samtidigt att det blir svårare att sätta gränser mot klienten hur nära den får komma (Revstedt, 2009). Barth och Näsholm (2009) tar upp detta som en nyfikenhet att vara aktiv och ge klienten en likvärdig roll där hjälparen är öppen och tydlig. Nyfikenheten använder man i det utforskande skedet. För att förstå vart personen är och vad den står inför så krävs en viss nyfikenhet.

Med *hopp* menas att man jobbar med klienten för att hjälpa den att se möjligheter. Man jobbar på att visa att positiv förändring är möjlig. Stöttar klienten till att se förbi de hinder som den har framför sig. Samtidigt som klienten ska vara medveten om att det kommer finnas svårigheter att allt inte kommer vara en dans på rosor, men om viljan till förändring finns så är det möjligt. Att man inte ska stirra sig blind på ett mål. Det kan vara så att det finns mer än en sak som gör att klienten vill förändra situationen till mer positiv. Som motivationsarbetare vill man att klienten ska växa (Revstedt, 2009).

Med *tilltro* menas att man tror på klientens resurser och gör det synligt för klienten att den har kapacitet att klara av saker. Motivationsarbetaren sätter realistiska krav på klienten för att den ska lyckas och inte känna att den ska behöva vända sitt liv på en dag (Revstedt, 2009). De delar som

Barth och Näsholm (2009) anser att en motivationsarbetare ska lyfta är de delar som visar på förändring. När klienten är redo att jobba med problemet och man utforskar dennes situation så lyfter man det som talar för en förändring och de stegen som personen gjort i den riktningen. Detta ger klienten tilltro till att problemen går att övervinna, insikten om att förmågan finns och därmed ökar hoppet.

Med *aktning* menas att visa personens egenvärde och oberoende av vad den gör så har den ett värde. Det är ett allmänt förhållningssätt till alla människor att de har ett egenvärde. Det kan vara svårt som motivationsarbetare att visa aktning då det är något som måste komma som en känsla och inte som en åsikt. Motivationsarbetaren kan arbeta med människor som har utfört oförsvarbara handlingar. Det är trots detta som motivationsarbetare får försöka ge en människa aktning för ingen är sina handlingar (Revstedt, 2009).

Förståelse inför sin klient är viktigt. Att man är öppen för sina egna känslor är en grund i att förstå klienten. Motivationsarbetaren som har obearbetade känslor har svårt att förstå klienten som har samma känslor. Detta ställer höga krav på motivationsarbetaren att vara ärlig mot sig själv, reflekterar över sin situation och bearbetar det svåra (Revstedt, 2009).

Ärlighet är framförallt att de fem tidigare attityderna är ärliga och äkta. Att det inte går att lära sig det som en utantilläxa utan man måste känna dessa attityder. Att man är ärlig i relationen är viktigt. Motivationsarbetaren har anmälningsplikt är en sådan sak som kan göra att klienten känner sig sviken. Att vara tydlig mot sig själv och klienten är en fördel (Revstedt, 2009).

4.2. Klientens inställning

Klienterna innehar olika mått av motivation enligt Revstedt (2009). De som är mer motiverade behöver få verktyg och möjligheter till att klara av sin situation. De som är mindre motiverade, behöver motiveras för att göra en bestående förändring. Det första en klient behöver är positiv livskraft¹⁶. Klienterna som inte har mycket självrespekt känner att de inte är värda något och möter en motgång och lever inte upp till sina egna ambitioner. Känner klienterna att de har positiv livskraft har de en bättre förutsättning att klara av sitt uppdrag. Utan den positiva livskraften så är klienterna inte redo att kämpa för en förändring eller tycker att det är för tungt (Revstedt, 2009). När motivationen går upp och ner är det viktigt att sätta upp mål klienten känner att den kan nå. Dessa mål ger ny energi, tilltro till sig själva att de kan klara av saker. Det kan också finna en poäng i att göra klienten medveten om att motivationen går upp och ner att det inte finns någon orsak till oro så fort man börjar känna att det kanske inte är möjligt att nå sitt mål (Barth & Näsholm, 2009).

¹⁶ Positiv livskraft är viljan att leva, tro på sig själv och kämpa för det.

När personen har kommit till ett stadie där den vill göra en förändring, är det viktigt att den stötts tills en förändring har kommit till stånd. För att göra förändringen kan det finnas hinder som man behöver klara av, innan man kan genomföra förändringen. Det handlar om att använda verktyg som förändrar eller förstärker ens beslutsmönster. Revstedt (2009) ser förändringen i fyra steg. Det första steget är latent då man inte är medveten om att man har en vilande motivation. Steg två är att man jobbar med att bygga en positiv livskraft och hitta sin motivation. Denna del kan pågå en tid och märks inte utåt. Steg tre innebär att gå från passiv till aktiv, göra det som man är motiverad till även kallat ”manifest motivation”. Steg fyra är att fortsätta lyssna på sig själv och bibehålla sin positiva livskraft. Revstedt (2009) hävdar att motivationsarbete kan pågå under en längre tid utan att klienten förändrar sitt beteende.

Det är viktigt att man skiljer på olika slags motivation. Den grunda som kan påverkas av yttre förändringar som belöningar, hot, status eller makt kallar Revstedt (2009) för icke befäst motivation och att tillfredsställa andras förväntningar är drivkraften. De icke befästa förändringarna kan bero på yttre faktorer som konsekvenser av sitt agerande. Gör personen en förändring som inte är befäst så behöver man jobba med att få förändringen grundligare, att personen ser fördelarna med förändringen och se vad som är skillnaden från innan förändringen. Enligt Revstedt (2009) får yttre påverkan personen att göra saker i den situationen, samtidigt som han säger att när förutsättningarna förändras, kan beteendet ändras. Om personen själv jobbar med att förändra sitt förhållningssätt är förutsättningarna för att förändringen ska vara beständig större. Jenner (2004) menar att med en person som tillskriver yttre faktorer orsaken till förändring inte vinner något på att göra förändringen, och de som tillskriver sin egen insats som orsak till förändring vinner självförtroende och positiv livskraft. Han tar också upp ett äldre ordspråk ”Framgång föder framgång” (Jenner, 2004:50). Detta tycker jag är intressant att man kan beskylla de yttre faktorer för ens motgångar och påstå att det är ens inre faktorer som är orsaken till sina framsteg. Samtidigt som det finns andra yttre faktorer som kan fungera som motiverande för stunden, men dessa externa förändringar kommer inte göra en skillnad på längre sikt.

Enligt Nigel (2005) är det första som man ska ta hänsyn till ungas behov. Det som man bör tänka på är att det är lätt att fråga efter A, det man vill ha. Det som kan vara en fördel är att ge B som är det verktyget som personen behöver för att få A. Dels så kan ungas vilja ha A som tillgodoser ett behov. Det är frågan då om personen behöver A eller om man ska hjälpa unga hitta något annat som tillgodoser det behovet. Nigel (2005) tar upp att det ungas önskningar ofta kan vara kulturellt och ses ur flera perspektiv. Nigel (2005) tar också upp att barn och ungdomar lever i nuet. Vuxna kan ta ansvar för vad deras handlingar kommer ha för konsekvenser i större utsträckning (Nigel, 2005).

Exempel:

Love vill åka till Disneyland (A).

Alternativ 1:

Love får åka till Disneyland, man har roligt och alla är nöjda och glada. (Love får A)

Alternativ 2:

Föräldern ger Love förutsättningarna för att åka till Disneyland, det är något vi måste spara till för att göra. Love och föräldern lägger undan lite av sin veckopeng för att "spara till resan". Love lär sig att vill man ha något som kostar pengar behöver man spara. Alla är lyckliga och glad. (Love lär sig att om spara-verktyget (B) och kommer till sitt mål (A))

Alternativ 3:

Föräldrarna kan tänka över vad är det den unge vill ha ut av en resa till Disneyland. Den yngre vill umgås med sina föräldrar och hitta på något nytt och spännande. Då kan man göra en resa till en ny strand och bygger upp en berättelse om vad som hände på denna strand för hundra år sedan och grillar och tältar. Love lär sig att det kan finnas andra saker än det som man tänker på först som kan vara lika roliga, Love lär sig att uppnå samma känsla som Disneyland (A) men på ett annat sätt.

Det är utifrån dessa teorier och begrepp som jag kommer att utgå ifrån i analysen och se på vad det är som kan vara motiverande faktorer och hur man jobbar med motivation. För att få en förståelse för hur de olika delarna i motivation fungerar och sedan kunna redogöra för de motiverande faktorerna som kommer belysas.

5. TIDIGARE FORSKNING

Detta kapitel tar upp den tidigare forskning som finns på området. Jag har inte funnit något som handlar direkt om vilka faktorer som motiverar ungdomar under behandling. Det som jag har funnit behandlar motivation och motivationsarbete allmänt. Det handlar om faktorer som stärker ungdomar och som stöttar under behandlingstiden och familjehem och dess behandling. Nigel (2005) har gjort en studie på ungdomar i Storbritannien som är placerade utanför hemmet.

5.1. Vilka faktorer som motiverar

Det kommer fram att stärkande faktorer som empowerment är viktigt för att kunna stötta klienter till att klara av saker. Empowerment är enligt mig, ett verktyg som krävs för att förändringen ska genomföras hos personen som motiveras. Enligt Payne (2002) handlar empowerment om att förstärka klientens möjligheter att ta makten över sin egen situation. Att socialarbetare har som uppgift att dela med sig av makten och stötta personen till att ta eget beslut och göra det bästa av situationerna. Att man ska göra det som är det bästa för att personen ska bli självständig och kunna använda verktygen själv. Morén och Blom (2004) tar i sin studie upp att man ska stötta klienten till att ta eget ansvar, fatta egna beslut och att detta är avgörande för att fortsätta ha en kontakt med klienten. De tar även upp att det väckts kritik mot den expertroll som socialarbetaren har. Det handlar om att socialarbetaren har expertis inom sitt område, men den expertis som klienten har är det som räknas. Det är ändå klienten som vet mest om sin situation och den expertisen ska inte förringas. Klienten har egenupplevd kunskap och det är utifrån den som socialarbetare kan stötta klienterna. Denna kunskap är viktig att ta till vara på, då det är utifrån detta som klientens förutsättningar till att göra förändring kommer. Det är väldigt svårt för socialarbetaren att veta vilka möjligheter en klient har. Klienten har kunskaper som socialarbetaren inte ser och om inte frågan ställs kommer inte heller socialsekreteraren få några kunskaper om dessa. (Morén & Blom, 2004)

5.2. Sammanhang

Nigel (2005) tar upp att man ska lyssna på unga, socialarbetaren ska inte se unga som objekt de har ansvar för. Unga ska också få vara med i och säga vad de tycker, föra fram sin talan och känna att de har ett egenvärde. För att barn och ungdomar ska kunna bli vuxna människor som tar ansvar så får man se till att de har möjlighet att ta detta ansvar. Därför är det skillnad på att höra och lyssna enligt Nigel (2005). Faktorer som gör kommunikationen enklare tas upp till exempel tystnadsplikt som ökar tryggheten i relationen men också att det finns en gräns när det blir för allvarligt, att

socialarbetaren måste gå vidare med det. Nigel (2005) tar även upp vikten av att se unga för vilka de är, att man inte borde döma utifrån vilken ålder unga har. Att vara medveten om de kulturella och utvecklande faktorer, men inte dra slutsatser utifrån dem. Låta unga prata och inte begränsa eller avbryta deras samtal är en annan viktig del. När unga ska fatta beslut, utforska alternativ och bestämma är information viktigt för att de ska veta vad de vill. En annan inställning som Nigel (2005) tar upp är att unga har inte mindre kunskap utan en annan kunskap, att det inte finns några rätt eller fel i vad ungdomarna tycker. Att man bygger en förtroendefull relation till ungdomen är viktigt där de får komma till tals och blir upplysta om vad vuxna runt dem har att förhålla sig till. Detta förtroende är väldigt viktigt i motivationsskapande processer (Nigel, 2005).

Fastman (2004) tar i sin bok upp att det är ungdomarna som är placerade i familjehem som gör jobbet och ingen annan. Det är upp till dem att göra förändringar i sina liv. Vidare står det att ungdomar ibland skyller på socialtjänsten för att de är placerade och den har förstört deras liv. De känner att det inte är de som har kontrollen över deras liv och att detta måste delegeras väldigt tydligt för att ungdomarna ska kunna känna att det är de som har ett val. Socialtjänsten gör bedömningen som är grundad i lagen, att ungdomarna befinner sig i en situation där de hotar att skada sin egna eller andras hälsa eller utveckling. Fastman (2004) tar även upp frågan om målsättningar. Att om man är villig att nå målet och sedan när man kommer halvvägs hittar man inte fler resurser för att nå målet. Vart ligger då felet? Är målsättningarna för högt satta eller hos ungdomen som inte har hittat alla resurser som den behöver för att nå sitt mål? Kanske används resurserna på fel sätt? Att man anpassar målen för placeringen till ungdomens resurser och ser till vad ungdomen behöver för stöd för att nå dessa mål. I Fastmans (2004) undersökning uttalar sig en av klienterna:

Det spelar ingen roll hur socialtjänsten hade agerat eller hur familjevården hade varit, för jag var inte mogen att ändra på mitt liv. Jag mådde så dåligt då. Senare när jag hamnade igen på institution började jag må bättre. (Fastman, 2004:75).

Ungdomarna måste vara redo att ta till sig behandlingen. Det är oviktigt hur skickliga de är på att använda sina verktyg om de inte vill använda dem. Detta är i mina ögon en omotiverad person.

Morén och Blom (2004) skriver att klientens gensvar är avgörande för hur det går. Det som från en början kan vara en påtvingad insats kan genom socialpsykologisk transformation kan bli en självvald förändring (jag skulle kalla det motivationsprocess). Att man genom tvång kan komma till en förändring som blir djupare förankrad är något som jag tycker är intressant. Då Fastman (2004)

ställer frågan om det är rätt att placera ungdomar som inte känner att de kan förändra sitt liv? Det kanske inte är rätt men det kan vara en väg till förändring. Vem ska göra avgörandet? Samtidigt som det kan vara väldigt liten skillnad på familjehem och HVB enligt Andreassen (2003). Det som man kan jobba med när det inte finns en motivation till förändring är att ”arbeta med att höja klientens motivation och försöka förmå klienten att känna sig delaktig i planeringen.” (Fastman, 2004:75-76). Det är först när en känsla av delaktighet, vilja och tro på att det är möjligt att förändra.

5.3. Relationer

Nigel (2005) hävdar att kontakten med sina föräldrar kan vara väldigt viktig även om det inte är en god relation. Morén och Blom (2004) tar upp att även en passiv relation kan vara viktig. Nigel (2005) skriver att en relation där den ena parten är i underläge kan det vara bra att upprätthålla, under behandlingstiden för att sedan jobba med så att den blir mer jämlik och att det är svårt att bygga upp en bruten relation. Kontakten bör bibehållas och då genom att den av parterna som är i underläge ska skyddas så att samtalen sker på lika villkor. Enligt Nigel (2005) kan det vara svårt för föräldern att se sitt barn bli omhändertaget och se att det får den omsorg som föräldern inte har kunnat ge. Det är viktigt att hela tiden ha ett samarbete med familjen så att den inte känner sig utanför. Kontakten är viktig för efter placeringen ska ungdom och vårdnadshavare återförenas, om kontakten då är utsuddad eller har avbrutits blir det en mycket svår situation. En annan del som också är viktig är att familj och behandlare jobbar mot samma mål. Morén och Blom (2004) hävdar att det är viktigt att man i möten ser det friska och att man bekräftar personerna utifrån vilka de är, inte utifrån vilka svårigheter de har. Att det är väldigt svårt att förutse vilka kontakter det är som kommer stötta en person och vilken väg det kommer gå efter en viss stödinsats. Detta ser jag som en del i det salutogena¹⁷ och att det ger en kraft som är grunden till att man kan påbörja ett förändringsarbete. Som socialsekreterare måste man hela tiden vara lyhörd och se vart är klienten är på väg och vad är det som kan göras för att personen ska kunna hantera sin situation (Morén & Blom 2004). Detta underlättas om familjen följer med i förändringen som ungdomen gör. När ungdomar blir placerade är det en typ av separation då man inte kan vara nära sina föräldrar på samma sätt. Ungdomarna har ofta problem med separationer och att känna sig svikna innan, därför kan det lätt uppstå igen att ungdomen känner att familjen sviker (Nigel 2005).

Morén (1996) tar upp fyra bärande principerna när det gäller relationen till klienter är närhet, respektfullhet, ömsesidighet och icke-moraliserande. Närhet handlar om att socialarbetaren har en genuin och personlig relation till den biståndsbehövande. Att det är lätt för personen att få kontakt med socialarbetaren, att socialarbetaren ska anpassa sig till den biståndsbehövandes möjligheter att

¹⁷ Betyder hälsans ursprung, handlar om att se det friska, det positiva, det som vidmakthåller hälsa

ta kontakt, varken i attityd, rum eller tid bör det finnas hinder för den hjälpsökande att få eller upprätthålla kontakt. Detta sammanfaller med respekten tycker jag, respektfullhet handlar om att inte kränka, förminska eller manipulera den sökande. Känner man sig utelämnad som man ofta gör när man behöver stöd för att klara en situation är det lätt att man känner sig kränkt. I stödrelationer kan också ömsesidighet vara en positiv egenskap, att hjälparen inte tror på ett enbart professionellt möte där förändring kan administreras utan ett mänskligt möte utanför rollerna. Icke-moraliserande är Moréns (1996) fjärde princip den handlar om att man inte ska ge svaren på hur klienten ska leva sitt liv. Att hjälparen ska vara där och stötta personen i att hitta sin lösning på svårigheterna. Morén (1996) menar att ”arbetsuppgiften [socialt arbete] förstås som medverkan till synliggörande av nya valmöjligheter i en utsatt livssituation snarare än som ett problemlösningsarbete.” (Morén, 1996:19)

Morén och Blom (2004) drar i sin studie slutsatsen att en god relation med professionella har varit viktigt för klienterna. Professionella har stöttat och hjälpt till med allt från känslomässigt stöd till praktisk hjälp. De har också fått olika roller som advokat, extraförälder eller identifikationsobjekt. Det finns fler personer som har stöttat dessa personer ur det privata nätverket eller informella kontakter. Morén och Blom (2004) tar även upp att det är samtalet som ger bärighet i relationen, trots att det i sig inte har en direkt effekt så gör det möjligt för klienten att greppa och ge begriplighet för den situation som klienten står inför. Uggerhøj (1997, i Blom & Morén, 2004) beskriver om svårigheterna med att bygga relation med en tonåring där man är i färd med att förändra tonåringens livssituation. Att man försöker få personen bort från allt den känner sig trygg i från den plats där klienten har valt att vara för tillfället. Detta görs ofta mot den unges vilja. Ungdomar gör ofta som de vill, de vill bestämma själva. Som behandlare gäller det många gånger att stå kvar och visa att man inte ger upp, blir en trygghet i sig.

Enligt Andreassen (2003) framstår det än en gång att det är svårt att hitta vilka faktorer som gör att vissa behandlingar ger förändring eller att viss problematik är svårare än annan. Det Andreassen (2003) kommer fram till är att personalens inställning har betydelse. Andreassen (2003) tar även upp vikten av att vara eniga i personalgruppen och att ha liknande förhållningssätt till varandra, behandlingen och ungdomarna. Enligt Andreassen (2003) påverkar sammanhållningen i personalgruppen i stor grad även ungdomarnas kultur och hur de är mot varandra och vad de får ut av behandlingen. Detta är intressant att ungdomarna påverkas av så många fler faktorer än det som är behandling. Det är hur man är mot varandra i vardagen som också spelar roll. När det blir fler oklarheter på enheten så påverkar det också ungdomarnas möjlighet att jobba med sig själv. Det finns en viktig del i att man jobbar för att ungdomarna ska känna trygghet. Att man försöker hantera situationer där ungdomarna är som mest utåtagerande eller mår som sämst. Då kan man använda

humor eller att man diskuterade, då spänningarna ökar. Denna trygghet för att ungdomarna ska hitta verktyg i hur man hanterar situationer. (Andreassen, 2003)

Detta är den forskning som jag har funnit intressantast för att lyfta de faktorer som stöttar till en förändringsprocess.

6. Resultat och analys

Detta kapitel är uppbyggt efter tre rubriker: relationer, förutsättningar och mål. Under dessa rubriker ligger först det resultatet som jag har fått fram i intervjuerna med ungdomarna, sedan behandlarna och avslutande analysen som är en jämförelse mellan vad framkommit som ungdomarna upplever som motiverande och vad behandlarna upplever som motiverande. Frågor som besvaras i avsnittet är frågorna som ställdes i inledning (1.3) om skillnader mellan behandlarnas och ungdomarnas inställning till och runt motivation. Citaten som förekommer i avsnittet är kodade enligt följande:

u = ungdom

b = behandlare

f = flicka / kvinna

p = pojke / man

samt en siffra för varje informant.

6.1. Relationer

Det handlar om vad det är i de relationer som man bygger som är viktiga. Det handlar om vad som skapar en relation som motiverar ungdomen till att jobba med sin situation.

6.1.1. Stöttande personer, enligt ungdomarna

Ungdomarna tar upp att det är goda vänner hemifrån, föräldrar och då framförallt modern som stöttande personer. Det är de som har lyssnat på ungdomarna, det är de som har stått vid deras sida och alltid varit deras stöd. Exempel från hur en ungdom uttrycker det i intervjun.

mina vänner där hemma, de har peppat mig, det är nu du har chansen liksom. Senare i livet kanske du inte har samma möjlighet till att få samma hjälp. Det är bättre att du blir klar nu. (...) mina vänner de stöttar mig jättemycket, de är skönt och de pratar väldigt mycket med en när man är på hemresor och sånt. Hur det går o jag berättar lite om mina framsteg och om mina misslyckanden också. När det är ens vänner så är det lättare att ta emot andras perspektiv, när det är ens vänner o så vet man verkligen att det är välmening. (uf1)

Citatet visar på att det uppskattas att få stöd från vänner som finns på hemmaplan, då ungdomarna kan gå igenom vad som händer i deras liv och hur man hanterar olika situationer. Med dessa vänner får ungdomarna stöd i sina processer och fler perspektiv på vad de går igenom. Det har framkommit

att med de som ungdomarna känner eller de som finns utanför samhällssektorn finns en tilltro till att när de vill något är det av välmening och inte för att de genomför ett uppdrag. När man hör det från en person som inte är delaktig i behandlingsprocessen är det lättare att ta till sig.

Intervjuare: Känner du att det är någon speciell i ditt nätverk som har stöttat dig?

– Ja dels min mamma och en nära vän som är ett par år äldre än mig, han har själv hållit på med sånt och de tycker jag ska försöka ta lärdom av han. (up2)

Citatet ovan visar på att det finns de som varit i liknande situationer som vill stötta. Det har också framkommit i intervjuerna att de som har erfarenhet av liknande problematik kan vara till ett stort stöd eller någon som ungdomarna vill lyssna på. I intervjuerna visar ungdomarna på att en relation som de inte fått genom sin problemsituation, ger relationen mer tillförlitlighet. Ungdomarna känner att det är personer som vill dem väl. Att vara en utomstående stödperson ger mer tillit. De som inte är inblandade i situationen ser det mer ur samma perspektiv som ungdomen själv, har en annan förståelse för och kan följa ungdomen där den är. De som är vänner till ungdomen har en trygghet i sin relation och kan därmed ge ett stöd utan att behöva tänka på relationen hela tiden.

Ungdomarna säger i intervjuerna att det är föräldrar och syskon som stöttar dem till att göra det bästa av tiden. Föräldrar och syskon stöttar ungdomarna till att stanna på HVB-hemmet och ta vara på tiden. Det framkommer under intervjuerna är att man stöttar på vardaglig basis, inte tar ställning för eller emot placeringen. Det framkommer inte om familjen har stöttat till någon djupare diskussion om varför man är där eller att de har pratat om vad som gör det meningsfullt att vara placerad.

6.1.2. Stöttande personer, enligt behandlarna

Behandlarna tar upp att det är viktigt att jobba med föräldrarna på hemmaplan, att de ska vara med och stötta ungdomen i sitt arbete på enheten. Det meningsfulla med att vara placerad bör även de som i vardagen finns runt ungdomen vara medvetna om. Alla stödpersoner runt ungdomen behöver se att ungdomen genomgår behandlingen och att ungdomen arbetar med sig själv. Behandlarna tar också upp att man jobbar med andra vuxna som har kontakt med, och kan stötta ungdomen. Det kan vara vänner, lärare, kusiner eller fotbollstränare. Det är viktigt att jobba med den miljö som ungdomarna ska komma tillbaka till. Har inte miljön insikt om att ungdomen behöver göra en förändring och behöver stöd i detta är det lätt att ungdomen går tillbaka till samma mönster som tidigare.

6.1.3 Analys av relationen till stödjande personers

I detta stycke tas upp hur olika personer som har en stadig och långvarig relation till ungdomen, så som nära vänner och familj stöttar. Både ungdomar och behandlare tar upp hur viktigt det är med stöd från dessa personer. Ungdomarna och vuxna ser det dock ur olika perspektiv. Ungdomarna lyfter fram de som de har en långvarig relation med och de är där för att stötta ungdomen oavsett vad som sker. Det vill säga ungdomarna har en stor trygghet i den relationen. Nigel (2005) tar upp att tystnadsplikt och trygga relationer gör kommunikationen enklare. Ungdomarna blir lättare förstådda och personer som delar ens bakgrund har en förståelse för ens val som det är svårt för andra att ha. Ungdomarna utgår från att det finns en stor förståelse hos sina bekanta för deras situation. Revstedt (2009) tar också upp detta att man har en förståelse för ungdomen. Behandlare ska kunna vara nära där klienten är. Detta är något som familj och vänner har en förståelse för, ungdomarna lyfter också att de som själva har gått igenom svårigheter ger en tillförlitlighet. Det visar sig att det är tack vare dessa personers kunskaper och erfarenhet om problematiken som gör att ungdomarna känner att de lyssnar mera på dessa personer. Behandlarna tar upp att behandlingshemmen jobbar med familjesamtal och med att öka förståelsen för var ungdomarna är nu, att ungdomarna genomgår behandling. Nigel (2005) tar i sin forskning upp hur viktigt det är att kontakten bibehålls till föräldrarna. Även om kontakten är negativ så ska man stötta den part som är svag så att den inte blir illa behandlad. Behandlarna tar också upp att det är viktigt för ungdomens inställning att nätverket runt ungdomen jobbar åt samma håll. Revstedt (2009) tar upp vikten av ungdomarnas inställning till behandlingen, om ungdomen inte har en positiv inställning är det svårt att göra en positiv förändring. Ungdomarna hävdar att de får stöd från vänner och familj genom att de stöttar och uppmuntrar ungdomarna till att göra det bästa av tiden på behandlingshemmet. Detta ger en positiv känsla hos ungdomen och ny energi som kan öka ungdomens känsla av positiv livskraft. Enligt Revstedt (2009) behövs denna livskraft för att ungdomarna ska orka genomföra förändringar. Dessa förändringar som är nödvändiga för att förändring ska ske. Nigel (2005) tar också upp vikten av en god kontakt för föräldrarnas välmående att de kan se det som ett misslyckande att de inte har klarat av att hantera ungdomens situation. Ofta ska ungdomen flytta tillbaka till föräldrahemmet, då är det viktigt att föräldrarna har en tilltro till sin roll som föräldrar. Skillnaden mellan hur behandlare och ungdomar ser på personerna närmast ungdomen är att behandlarna ser de närmaste som ett nätverk som ska motivera ungdomen att jobba åt samma håll och om ungdomarna som ska tillbaka till samma miljö behöver de få stöd för sin förändring på hemmaplan. Ungdomarna ser de närmaste som en källa till utomstående stöd, där man kan få säga vad man gör och få feedback på det. De vill ha bekräftelse på att de gör framsteg och därmed kan de öka sin motivation till att fortsätta jobba. Förankra sin förändring är ett passande uttryck för processen.

6.1.4. Relationen till socialsekreteraren, enligt ungdomarna

Ungdomarnas relation till sina socialsekreterare ser väldigt olika ut. Uf3 som har en god relation till sin socialsekreterare beskriver det såhär:

hon [socialsekreteraren] är orolig för mig [bryr sig]. Att jag ska ha det bra, lyssnar och så. Hon känns inte riktigt som en socialsekreterare utan som en faster eller något, vilket gör att man känner [sig] mer motiverad och peppad, så man kan se att det går framåt (uf3)

Up4 har en annan relation till sin socialsekreterare som beskrivs så här:

det finns ingen bra kontakt, han är inte en sån socialsekreterare som ska jobba med ungdomar /.../ han kränker ungdomar /.../ han lyssnar inte /.../ han betar sig som att jag snackar skit (up4)

Socialsekreterarna är olika i ungdomarnas ögon. De som har bytt socialsekreterare tycker att den ena var bättre än den andra. De som tycker bra om sin socialsekreterare är generellt motiverade till att jobba med sig själva, genom en insikt i att de har ett stödbehov. De som tycker att deras socialsekreterare gör fel, har svårt att hitta motivationen till att jobba med sig själva. Det finns ett starkt samband mellan att inte tycka om placeringsbeslutet och inte tycka om sin socialsekreterare. En ungdom påtalar att när omgivningen har en negativ bild av socialtjänsten så kan det påverka ungdomens egen inställning. Ungdomar som kanske inte tycker om relationen till sin socialsekreterare kan förstå att socialsekreteraren gör det för att det är en insats som krävs för att ungdomen ska kunna göra en förändring. I intervjuerna framkom det att om man ligger i tvist med sin socialsekreterare försöker denne förmedla att det är organisationen som tar beslutet. Jobbar socialsekreteraren för att ungdomen ska få det den vill ha så är det personen som jobbar. I materialet upplever ungdomarna besluten olika. Det finns de som känner att de inte får vara delaktiga alls, att Socialtjänsten bestämmer vad som ska göras. Det finns även ungdomar som blivit tillfrågade om vad de vill ha för stöd och utifrån det bestämmer socialtjänsten hur stödet ska se ut. Och det finns de som ser det som en förhandling där Socialtjänsten kommer med ett förslag och sedan kommer ungdomen med ett förslag och så möts de på halva vägen. Att ungdomarna känner att de får vara med och bestämma är viktigt. När de känner att de blir lyssnade på så har de en annan inställning till beslutet.

6.1.5. Samarbete med socialsekreteraren, enligt behandlarna

Hur engagerade socialsekreteraren är skiljer sig åt. Vad de gör, hur ofta de är med, vad de ställer för krav och hur mycket de ”lägger sig i” eller ”engagerar” sig i ungdomarnas behandling, enligt behandlarna.

Sen finns det socialsekreterare som vi tycker blandar sig i för mycket i beslut angående ledigheter, permission, allt som ungdomen ska göra. Det kan vara lite frustrerande efter ett tag om man har haft en ungdom 6 - 8 månader, man har märkt att ungdomen har gjort stora förändringar och socialsekreteraren inte riktigt hänger med i vilka förändringar som ungdomen har gjort. Det är dags att utöka eget ansvar och sådana saker för att ungdomen ska hålla sig motiverad till att förändra sitt liv. Lagom med förtroende till ungdomen att ta eget ansvar. [...] Beror sig på de beslut eller dom vet vad vi tycker är en lagom utmaning för ungdomen... men det är väldigt väldigt olika, det skiljer mycket på hur samarbetet med socialtjänsten över huvud taget fungerar. (bp3)

Socialsekreterare lägger sig i och fattar beslut utan att tillfråga behandlingspersonalen, uppkommer en risk att socialtjänsten ger ungdomarna för mycket eller lite ansvar. Behandlarna anser att de vet mest om ungdomens utveckling bör de bli tillfrågade om vad de tycker. Behandlarna jobbar främst med socialtjänsten när det gäller behandlingskonferenser och då går deltagarna igenom genomförandeplanen och diskuterar om något ska ändras, läggas till eller tas bort. Beroende på vilka framsteg ungdomen har gjort eller om det dykt upp ett nytt mål som ska jobbas mot. Det har framkommit att behandlare ser det som en motiverande process när de jobbar med genomförandeplaner. Att ungdom och behandlare får en bild över vilka mål som finns och hur det har förändrats sen sist. Vanligtvis är ungdom, behandlare, socialsekreterare inbjudna till en behandlingskonferens beroende på ungdomens behov och utifrån föräldrarnas möjligheter så deltar föräldrar, utbildningsansvarig och/eller annan stödperson. Behandlingskonferens ses som ett möte, där man jobbar med varandra och sätter upp mål för ungdomen, som den ska jobba med framöver, hur stödet runt ska göra för att stötta ungdomen och hur målen ska nås, en motiverande process.

6.1.6. Analys av relationen till socialsekreteraren

Det råder enighet mellan ungdomar och behandlare att socialsekreterare har olika mycket engagemang och olika bemötande. Det som ungdomarna tar upp är att det finns de som verkligen bryr sig, är engagerade och är som en faster, dessa ger ett bra stöd enligt ungdomarna. Detta skulle

Revstedt (2009) kalla för engagemang att visa för klienten att den har ett värde i sig. Att gå utanför sin profession är något annat som Revstedt (2009) belyser. Vilket är något som ger möjligheter till en bra relation som man kan bygga motivation utifrån. Detta tror jag Bart och Näsholm (2009) skulle kalla för nyfikenhet och lust att utforska, vilket leder till en kontakt som krävs för att påbörja ett motivationsarbete. De som inte är nöjda med att de blivit placerade och inte förstår sin situation har sällan god kontakt med sin socialsekreterare. FASTER (2004) säger att det finns ungdomar som skyller sina placeringar på socialsekreterarna. Detta är att lägga ansvaret på någon annan för det som har hänt en själv, eller man själv har gjort (FASTER, 2004). Uggerhøj (1997) tar upp hur stor ansträngning det krävs för socialsekreteraren att bygga en relation till ungdomen när man går in och förändrar deras livssituation. För på behandlingshemmen ser behandlarna ibland att socialsekreterare lägger sig i behandlingen på ett sätt som inte är nödvändigt. Detta kan skapa problem om de personer som fördelar hur mycket ansvar en ungdom ska ha inte är medveten om var personen befinner sig behandlingsmässigt. Därför är det viktigt att på behandlingskonferenser ha en god och öppen kommunikation om var ungdomen är och vilka resurser den har. De mål som sätts på rätt nivå stöttar och ger energi till ungdomens arbete. Jenner (2004) använder ordspråket så bra ”framgång föder framgång” (Jenner, 2004:50). Fastman (2004) tar upp att ha klarat av ett mål, ger ungdomen resurser att klara av ett nytt mål. Ungdomarna reagerar med mer känsla, professionella som är med och sätter för höga mål gör att ungdomen inte känner att den kan lyckas och en som sätter för låga mål, låter inte ungdomen nå framåt. Detta är en svår balansgång, för att ungdomen ska känna att den utmanas och lyckas. Fastman (2004) tar upp att ungdomarna måste vara redo och vilja göra en förändring. I intervjuerna framkom det att om ungdomarna inte får behandling så upplever de placeringen som ett straff. Vidare tar Fastman (2004) upp att den som inte är villig till förändring kommer inte göra den oavsett hur många verktyg den har för att göra en förändring. Det som ungdomarna tar upp som positivt hos socialsekreterare är att lyssna, finnas med och stå på ungdomens sida. Nigel (2004) tar upp att de ungas behov är det första som man ska lyssna på och försöka hitta deras behov. Detta ser jag att ungdomarna efterfrågar. Det Nigel (2004) förmedlar är hur man stöttar ungdomar att nå det de önskar. Det finns tre sätt att stötta dem, det är viktigt att förklara att man vill ge dem verktygen att klara det själva. Det andra effektiva sättet är att se vad deras önskan har för grund och om man kan tillfredsställa deras grundläggande behov på annat sätt. Om detta görs tydligt så är jag säker på att ungdomarna känner att de blir motiverade för sitt uppdrag. Nigels (2004) tredje sätt är att ge ungdomarna vad de önskar, detta kommer de dock inte lära sig något på.

6.1.7. Behandlares relation till ungdomarna

Behandlarna talar alla om sin relation till ungdomarna. Hur en bärande relation är det som ger ungdomarna kraft och tillit. Det handlar om att komma nära ungdomarna genom att göra saker tillsammans. Det kan vara allt från att laga mat till att hitta en ny spännande aktivitet, men framförallt samtalet. Behandlarna visar att de finns där, att de bryr sig och att ungdomarna känner att de kan lita på behandlarna. En behandlare förklarar den mest motiverande metoden:

att skapa en bärande relation, hjälpa dem med att gå över trösklar, ge dem exempel, ta bort rädslor och gamla föreställningar. Det är inte bara med ungdomarna som det är så, det är med alla. Dom här bromsarna som finns i systemet de finns överallt. Det kan vara föräldrar eller syskon, det gäller att identifiera dem, jobba och komma förbi dem. (bp1)

Här lyfts hur viktigt det är med att man känner att det finns en relation och att man jobbar tillsammans med ungdomen för att komma över dessa hinder. Den vuxna förebilden är något som behandlarna tar upp och betonar då; trygghet, vara en stabil person som ungdomarna kan lita på och som finns där. Som vuxen förstärker det positiva hos ungdomen ser till just dennes möjligheter, svårigheter och situation.

6.1.8. Ungdomarna stöttar varandra

Ungdomarna tar ofta upp att de får ett stort stöd från varandra. Det är ungdomarna som är i liknande situation, de ser det ur samma perspektiv. Ungdomarna bor tillsammans, de är alltid där och personalen är där i perioder.

En ungdom säger:

man lär sig av andra människor jag kanske skapar nya erfarenheter här som jag kan använda när jag kommer hem, så det är bra (up2)

En annan ungdom säger:

roliga människor [ungdomarna], man får hitta på roliga saker med (uf5)

En tredje ungdom säger:

[relationen till ungdomarna]tycker jag är viktigare, personalen kommer och går lite såhär, men ungdomarna är alltid här, ungdomarna blir som en familj eller som syskon om man säger så (uf 3)

Det framgår av intervjuerna att relationen till de andra ungdomarna på enheten är mycket viktig. Att de får stöd av varandra. Att det är personer som är i samma situation som man har roligt med som man gör saker tillsammans med. Att de andra har också erfarenheter av att vara i liknande

situationer. Det framkommer att man också får stöd av behandlarna och då är det engagemang och närvaro som framkom som efterfrågat hos behandlarna. Det kommer fram att det finns vissa behandlare som man verkligen kan prata med. I intervjuerna med behandlarna så har inte det framkommit något om stödet som ungdomarna ger till varandra.

6.1.9. Analys av relationer

Behandlarna är väldigt måna om den relationen som de skapar till ungdomarna. Att det är dessa relationer som sätter igång en motivationsprocess. Det framkommer också i Morén (1996) att det är av stor vikt som man har en genuin och personlig relation till de hjälpbehövande. Vilket också behandlarna tar upp när de vill komma nära och bygga relationen genom att tillsammans utforska olika situationer. Behandlarna tar också upp att man ska se till varje ungdoms resurser, vilket speglar Moréns (1996) principer om att vara öppen för ungdomen och stötta den vid dess sida. Behandlarnas tycker även att ungdomarna ska kunna lita på dem är en viktig del. Revstedt (2009) tar upp genom att belysa ärlighet. Det som behandlarna menar med att ungdomen ska kunna känna att det finns en trygghet. Behandlarna belyser att de tillsammans med ungdomarna ska klara av de hinder som finns på vägen. Jag ser detta som något Revstedt (2009) försöker förklara genom hopp, att man bygger en tillit hos ungdomen om att den kommer klara av saker. Man ser det som man har framför sig och betonar de möjligheter som finns och vad man kan göra. Behandlare vill vara där och stötta i förändringsprocessen. Ungdomarna tog upp att det finns vissa behandlare som man kan prata med, men olika för varje person. Detta bekräftar hur viktigt det är med kontakten som behandlarna lyfter upp att ungdomarna känner att de har få som de verkligen kan prata med. Min uppfattning är att behandlarna kan prata med flera, men att ge feedback som ungdomarna lyssnar på är svårare. Det räcker inte med att man har något bra att säga. Det måste finnas en relation för att man ska kunna nå fram till ungdomarna vilket Nigel (2005) understryker. Morén och Blom (2004) tar upp vikten av bärighet i relationen, att man kan lita på varandra vilket behandlarna och ungdomar ger uttryck för. Ungdomarna understryker att behandlarna finns tillgängliga och att det finns trygghet. Andreassen (2003) lyfter i sin avhandling vikten av trygghet och att situationer hanteras när de uppstår, det är detta som jag ser att personalen vill förmedla. Ungdomarna känner trygghet med varandra och med vuxna, men inte i alla situationer.

Sammanfattningsvis finner vi att behandlare och ungdomar ser liknande saker fast ur olika perspektiv. Jag ser att man vill stötta ungdomarna och ungdomarna känner sig stöttade. Men man uttrycker det på olika sätt. Behandlare och andra vuxna vill göra ett jobb för att stötta ungdomen, men ungdomen uppfattar inte det varje gång som stöd. Det finns många relationer som blir negativa

när det inte finns tillräckligt med förklaring till varför man gör saker. Att ungdomarna känner sig väldigt dåligt behandlade när de inte får det förklarat på ett sätt som de kan ta till sig det på. Viktiga saker som lyfts angående relationen är: tillit, närhet, förståelse, genuin och lyssnande.

6.2. Placeringen

Detta kapitel handlar om ungdomarnas olika förutsättningar blir bemötta. Om ungdomarna känner att de får det stöd de behöver för sin problematik, hur behandlarna ser på de ungas behov.

6.2.1. Placeringen, enligt ungdomen

I intervjuerna framkommer att de som är omotiverade till sin placering ändå alltid kan hitta något som känns meningsfullt med att vara på behandlingshemmet. Viktigt för ungdomarna är att de känner att de vuxna lyssnar på dem. Det tas upp att det enskilda samtalet mellan ungdom och vuxen kan vara värdefullt. Ungdomarna känner att de är värda den tiden, deras egenvärde ökar och får därmed kraften till att göra en förändring. I intervjuerna pratar ungdomarna om att de får motivation och att olika delar av behandlingen gör att de jobbar med sin problematik. De säger att det finns delar som gör den meningsfull och delar som inte gör det. En ungdom uttrycker sig på frågan, vilka metoder tycker du används för att motiverar till att genomgå behandling? ”Diskussionsgrupper och så, men ART¹⁸ och sånt visst andra kanske behöver det men för mig så känns det överdrivet.” (uf3) Citatet ovan visar att ungdomarna upplever metoderna olika. Av detta kan man dra slutsatsen att alla ungdomar känner att olika aktiviteter är olika viktiga och att ungdomarna blir olika mycket motiverade av insatserna. De metoderna som de får ut något av och gör att ungdomarna får en känsla av att de lär sig är det som får deras placering att kännas meningsfull. Att ungdomarna blir sedda och att det är saker som de känner att de behöver jobba med som står i ens behandlingsplan, att man får förutsättningar för den person man är, att man får en behandling anpassad till en själv, att känna mening med sin behandling.

Det framkommer också att det som ingår i strukturen på enheten, att laga mat, att städa, att diska och passa tider, det bör varje ungdom lära sig. Det är en självklarhet för vissa ungdomar att de kan dessa saker, andra kan väldigt lite inom dessa områden. Ungdomar som känner att de får en behandling som stöttar dem till att göra en förändring och känner att de blir lyssnade på har en större motivation än de som inte känner att de kommer få något stöd för sin problematik.

¹⁸ ART betyder Agression, Replacement Training och är en samtalsmetod som används på bl.a. HVB-hem

Motivationen till att genomgå behandlingen ökar med att man får en ökad insikt i att man kan påverka sin egen situation. Det framkommer i materialet att de som känner att de kan vara med och påverka var de ska placeras har tagit detta som något positivt. Ungdomar som har kommit till insikten att det är deras insats som avgör om det kommer bli en bra behandlingsprocess eller inte. Detta är något viktigt i insikten om att det är ungdomarna som ”gör jobbet” som en ungdom tar upp

jag jobbar extremt mycket mer med mig själv när jag är här, för jag får den tiden och att det är en så pass avspärrad miljö, så får jag mycket mer tid att jobba med mig själv. Jag tror att min utveckling går snabbare, allting som jag har problem med kan de inte hjälpa mig med här, men jag tror inte att det finns något ställe som kan hjälpa mig med allt. Det är saker som jag måste göra själv och allt händer inte på en dag, det tar ett tag och det är bättre att ta en sak i taget... (up2)

Ungdomen ovan tar upp att det är den som jobbar med sig själv och att det är viktigt att ta ett steg i taget och göra det som man kan. Det är ungdomarnas insatser som gör att de klarar av svårigheter. Detta skänker också en stolthet om det är ungdomarna som känner att de klarar saker. Det är de som gör förändringarna. Behandlarna är där för att stötta, motivera och ge trygghet. Det är inte behandlarna som förändrar ungdomarna.

Ungdomarna som har vart placerade på låsta avdelningar tidigare känner att det är först när de har kommit till en öppnare enhet som de har haft större möjlighet att jobba med sig själva. Ungdomarna förklarar hur viktigt det är med deras frihet. När de inte hade möjligheten att ta ansvar själva så påstår de att tanken på att det inte är de som tar ansvaret hindrar deras utveckling.

6.2.2. Placeringen, enligt behandlarna

Det framkommer i materialet att ett av behandlingshemmen jobbar med att ungdomarna ska själva tacka ja till platsen och detta är då ett första steg i att de ser att de har ett behov att jobba med sig själva. Socialsekreteraren besöker hemmet innan placeringen, sedan kommer ungdomen på besök och kan se vad det skulle innebära att bli placerad och förhoppningsvis tacka ja.

Behandlare anger att man jobbar med att försöka hitta de delar som just ungdomen vill jobba med och stötta ungdomen till att göra det, Barns Behov I Centrum (BBIC) är en metod som tagits fram för att sätta barn och ungas behov i centrum när de är i kontakt med bland annat socialtjänsten. Behandlarna jobbar med att ungdomen ska få möjlighet att träna på det som är just dennes behov.

Tillsammans strukturerar man upp de delmål som ungdomen ska jobba med och i vilken ordning som det ska ske, detta arbete görs på behandlingskonferenser. ”Visa på exempel, hjälpa dem att gå över trösklar, ta bort rädslor och gamla föreställningar hitta vad som fungerar!” (bp1) Behandlarna pratar också med ungdomen om vad den behöver för stöd och hur de ska jobba för att nå dem.

Behandlare uppger att de jobbar med att hitta sysselsättningar eller aktiviteter som ungdomarna själva är intresserade av där de kan hitta positiv energi, utmana sig själva och knyta nya bekantskaper.

Man [behandlare] möter dom [ungdomarna] på deras arena, man hittar något som de brinner för /../ få lite tid själv med ungdomen och försöka hitta en fritidssysselsättning som de tycker om, och ger sig iväg och gör det som de tycker om... (bp2)

Behandlarna lyfter fram att det är viktigt att det är något som ungdomen är intresserad av.

Behandlarna kan också delta i aktiviteten och därmed komma närmare ungdomen. I de fall som ungdomarna har ett starkt försvar för sitt tidigare beteende så tar en behandlare upp att de jobbar med att få bort försvaret, ”sticka hål på bubblan”. Visa på att ungdomen inte hade ett hållbart liv och att den situationen är ohållbar. Att det krävs en förändring för att ungdomen ska klara sig vidare i livet. Ungdomen kan då ersätta det gamla beteendet med den nya aktivitet som ungdomen har börjat med på behandlingshemmet.

6.2.3. Analys av Placeringen

Ungdomarna tar upp att de har olika förutsättningar och att metoderna betyder olika mycket beroende på ungdomens behov och inställning. Behandlarna tar också upp vikten av att ungdomen blir sedd och att dess behov och resurser spelar stor roll. Det handlar om att sätta upp mål och förväntningar som känns meningsfulla och rimliga för ungdomen. Revstedt (2009) skulle kalla det tilltro, medan Bart och Näsholm (2009) skulle se det som en del i den motiverande processen. Att behandlare lyfter det som är möjligt att förändra och ger ungdomen positiv kritik för det som den har gjort. Meningsfull är ett annat ord som återkommer i forskning, i intervjuerna med både behandlare och ungdomar, det är när det finns en mening med behandlingen. När ungdomarna känner att de har en vilja till att göra en förändring eller bibehålla det positiva som finns, uppnås meningsfullhet. Ungdomarna ser svagheter i sin meningsfullhet när saker inte förklaras på ett bra sätt. När de känner att de inte får vara med och tycka om saker som berör dem. Ett behandlingshem gör ett tydligt ställningstagande när de vill att ungdomarna själva ska ringa och tacka ja. Det skickar signaler om att man redan från början lägger besluten i ungdomarnas händer. Payne (2002) skulle förklara det som empowerment, att man förstärker personen att ta makten över sitt egna liv. Morén

och Blom (2004) tar också upp vikten av att stötta ungdomarna till att vara självständiga. Behandlarna talar om vikten av att ungdomarna skaffar en fritidsaktivitet som de är intresserade av. Dessa aktiviteter ska ha en personlig prägel, ett område där ungdomen vet mest. Detta tar Morén och Blom (2004) upp att det är ungdomarna som är expert inom sitt område och att det är de som vet mest om sin egen situation. Det är ingen mer än de som kan så mycket. Behandlare talar också om att de ska göra det medvetet för ungdomen att den inte lever ett hållbart liv. Detta kan enligt mig göras på olika sätt, en öppen diskussion om hur man haft det tidigare i livet, att det finns problematiska saker med ens tidigare situation, eller en åsikt om ungdomens handlande var bra eller dåligt. Är det en öppen diskussion som strävar efter ungdomens reflektion finns det en möjlighet till att hitta sin motivation. Revstedt (2009) tar upp att därifrån kan man gå vidare i till manifest motivation där man gör en förändring, men det finns fortfarande risk att falla tillbaka så fort ens val ifrågasätts. Nigel (2005) förespråkar inställningen att ungdomar inte har mindre kunskap, de har annan kunskap. Ungdomar är i skick att fatta beslut, ibland behöver de utforska vad alternativen kommer ge för konsekvenser och detta ska ske genom en öppen och icke fördömande kommunikation för att ungdomen ska komma till insikt, enligt Nigel (2005). Sammanfattningsvis finner vi att unga och behandlare ser liknande på att behandlingen ska utformas efter ungdomens behov och förutsättningar. De tycker också att det är viktigt att ungdomarna får komma till tals och bestämma själva, att ungdomarna har kunskap och att det är viktigt att de får ha det inom sitt aktivitetsområde. Ungdomarna tar också upp vikten av att det är de som gör jobbet och det är genom reflekterande processer som man når framåt.

6.3. Målen

Denna del handlar om hur olika mål kan motivera ungdomarna till att genomgå behandling. Vad det är som gör att mål är motiverande eller sänker självkänslan.

6.3.1. Hur ungdomarna känner inför målen i behandlingen, ur ungdomarnas perspektiv

I intervjuerna framkommer det att de mål som är uppsatta för ungdomarnas behandling är viktiga. Det är dessa mål som får ungdomarna att känna att det finns en mening med att de är placerade. När en ungdom känner att den inte har några mål som den behöver stöd från behandlingshemmet för att klara av sjunker motivationen till att vara på behandlingshemmet. Att ungdomarna känner att de kan jobba med det de är där för, ger ungdomarna energi. Det finns mål som kan vara hindrande också, de som ungdomarna inte känner att de kommer kunna nå, mål som ungdomar inte vet hur de ska nå.

De mål som ungdomarna vet hur de ska jobba mot och tycker är möjliga att uppnå, de målen är mest motiverande. Det handlar om att sätta upp mål som ungdomarna känner att de behöver stöd med och därför är det motiverat att vara på enheten, där de förhoppningsvis känner stöd, samtidigt som det är viktigt att målen inte är för höga, att målen känns ouppnåeliga och ungdomarna inte känner att de kommer kunna nå dit.

[på det förra stället sa de] - du ska vara här några månader, när jag kom hit första gången sa de att jag skulle vara här [till] i slutet av hösten. Det var länge sen slutet av hösten [intervjun var i januari] så ändra han [socialsekreteraren] (...) hela planen. Jag hade gjort allt jag skulle, inte rymt, men han [socialsekreteraren] fick för sig något (up4)

Detta citat illustrerar hur ungdomen känner sig illa behandlad när behandlingstiden förlängs varje nytt skede. Detta är något som ungdomen tar upp som ett stort fel i hanterandet av hans placering. Han känner att han har uppnått de mål som han fått och skött sig. Socialsekreteraren tänker i detta fall annorlunda och tycker att ungdomen ska få nya tydliga, konkreta mål att förhålla sig till och därför förändras tidsplanen. Detta blir rätt på ett sätt, för nu kan alla verkligen mäta vad som sker, samtidigt så känner ungdomen att den blir väldigt illa behandlad för att det kommer nya ”regler” efterhand.

En ungdom rabblar till exempel de tre huvudmålen som denna har för placeringen. Målen är icke konkreta, det är mål som ungdomen måste jobba med i resten av sitt liv för att klara sin situation. Jag uppfattade det som ett stort stöd för denna ungdom att kunna säga detta är mina mål, ungdomen känns fast besluten om att det är dit den vill. Samtidigt som ungdomen uttryckte medvetenhet om att det finns svårigheter på vägen.

6.3.2. Hur ungdomarna känner inför målen i behandlingen, ur behandlarnas perspektiv

Behandlarna tyckte att det var viktigt att de kände att de jobbade med rätt saker. Att behandlarna har en samsyn över vad som ska hända och vad man vill att ungdomen ska jobba med. Det är viktigt att alla strävar åt samma håll. Det är också viktigt att man försöker göra målen så tydliga som möjligt så att ungdomen kan se vad den gör för framsteg, vad den gör och vad den har kvar att jobba med. Sedan är ungdomen redo för att jobba vidare på hemmaplan.

vi [behandlingshemmet] är väldigt måna om att få in ett uppdrag [behandlingsplan] från

socialtjänsten, vad är det vi ska jobba med. Ehm, vårdplan¹⁹ och gör en genomförandeplan²⁰ utifrån föräldrar, ungdom och socialtjänst. Bryter ner det i genomförbara och mätbara mål. Kollar vad är det vi ska börja jobba med så att vi inte börjar med allt. ... [exempel] att vi tar hälsa och så röker Pelle, då kanske det inte är det första man ska jobba med. Det kan man jobba med sen det finns säkert andra saker som man kan jobba med först (bp1)

Citatet ovan visar på hur man jobbar med att få fram en tydlig plan. Med vårdplan och sedan genomförandeplan, med delmål och en översikt över vad det är man ska jobba med. Det framkommer också i materialet att delmålen är motiverande för både ungdomar och behandlare. De målen som man sätter upp är de ramar man har att röra sig inom, för att få lite struktur på det arbetet som man gör. Att behandlare tror på behandlingen, ser att ungdomen arbetar mot sina mål och strävar framåt är också viktigt. En behandlare som inte tror att behandlingen gör någon skillnad, har svårt att förmedla att ungdomen gör ett viktigt jobb. Behandlarna lyfter upp att det är viktigt att ungdomen får rätt mängd ansvar. När ungdomen känner att det är möjligt för dem att klara av ett mål så är det ett steg i rätt riktning. Om ungdomarna får en känsla av att man jobbar framåt och det är på väg åt rätt håll så går det snart undan.

I intervjuerna med behandlarna framkommer det att de jobbar med att hjälpa ungdomarna göra en förändring och att behandlarna ska lyfta de positiva delarna som ungdomen klarar av. Visa på vilka fördelar det finns med att göra rätt.

Det kan också vara olika att man [ungdomen] har olika steg, olika ansvar som ungdomen behöver tillgodose för att uppnå ett visst mål. Som man lägger upp tillsammans med socialtjänsten, eller som vi [behandlarna] själva gör eller vi kommer med ett förslag på olika steg så att när man [ungdomen] kommer upp till ett visst steg får man [ungdomen] mer eget ansvar eller något annat. (bp3)

Detta visar på att man gör tydligt för ungdomen när den gör framsteg och att den ska få en positiv konsekvens av detta. Samtidigt som fördömande av något sällan leder till att ungdomarna fördömer samma sak. För att göra en förändring som varar, jobbar behandlarna med att få ungdomen att reflektera över sin situation. För att komma till en djupare insikt om sin situation och hur den påverkar deras liv. Behandlare tar upp att det är av vikt att man inte bekräftar ungdomarnas negativa beteende. När de gör något negativt för att få en viss respons ska man försöka undvika det. Istället

¹⁹ En plan som socialtjänsten gör tillsammans med ungdomen

²⁰ En plan som görs på behandlingskonferenser över vilka mål som ungdomen ska jobba med under sin vistelse eller del av vistelse.

ska man se på de tillfällena då ungdomen gör något positivt. Ungdomarna har ofta en kunskap i hur man får respons genom negativt beteende. Genom att stötta ungdomarna i att hitta positiva beteenden som de kan få respons genom kan man ändra ett beteende. Samtidigt som det är viktigt att markera att man inte tolererar vissa beteenden, och då är det viktigt att man visar att det är beteendet som man inte tolererar. Att beteendet är något som den gjorde och man tycker inte mindre om personen för det.

Det framkommer också av intervjuerna att behandlarna har olika inställningar till strukturerade samtal. Att använda strukturerade samtal som behandlare kan vara en trygghet, då ungdomarna vet att det ska bli av och att det finns utrymme för ungdomen att yttra sig och prata i enrum om viktiga saker. Samtidigt tas det upp att det blir konstlat och att sätta sig för att prata om viktiga saker vid vissa tider och vissa platser. Dessa samtal måste komma naturligt när det behövs, tycker en av behandlarna.

6.3.3 Analys av målen i behandlingen

Ungdomarna och behandlarna tar upp att det finns en stor motiverande poäng med målen i behandlingen. Ungdomarnas känsla av meningsfullhet, att de jobbar med att göra en förändring av sin situation på enheten. Det behandlarna tar upp är hur de jobbar när de sätter dessa mål medan ungdomarna mer belyser att det finns en mening med det som de gör. Revstedt (2009) tar upp detta med vikten av att sätta upp mål som ungdomarna kan nå, vilket ungdomarna och behandlarna också strävar efter. En ungdom ger exempel på de mål som den har för sig själv och detta visar tydligt på att ungdomen vill göra en förändring. Detta skulle Nigel (2005) ta som ett exempel på hur ungdomen tar ansvar själv för att bli en vuxen person. De som blir klara med sina mål, eller inte känner att de är värda att kämpa mot längre har ett behov av att gå vidare för att inte tappa takten i sin utveckling. De som inte har tydliga mål kan gå bakåt i sin behandling för att de inte får ta det ansvar som de känner att de kan. Ungdomar har i intervjuerna uttalat sig om mål som flyttas eller förändras. Detta skulle kunna uppfattas som en kränkning när man säger detta är målet och efter två månader säger man att vi flyttar målet. Det är inte att visa aktning som enligt Revstedt (2009) handlar om att se ungdomen som ungdom, inte utifrån de handlingar som den har gjort.

Behandlarna har olika inställning till strukturerade samtal, det som Andreassen (2003) menar är viktigast är att personalgruppen är eniga och har ett liknande bemötande.

Sammanfattningsvis finner vi att det handlar om hur viktiga målen är för att ungdomarna ska känna att det finns en mening med att vara kvar på enheten. De alla uttrycker, om än på olika sätt. Det är

också viktigt att målen är tydliga och att behandlarna är samspelade för att genomförandet ska fungera.

7. Slutdiskussion

Här kommer jag kort diskutera det som jag har kommit fram till i min forskning.

Ungdomar lyfter upp att de värdesätter relationer till familj och vänner, dessa relationer är som en grund till trygghet, de som finns där och stöttar. Det är viktigt att ungdomarna känner sig sedda att de får tilltro, ansvar och positiv livskraft. Vikten av att ungdomarna kan lita på behandlarna är tydlig. Ungdomarna tar också upp de olika delarna i behandling och vilka de tycker ökar motivationen. Olika ungdomar tar upp olika metoder som mer motiverande och meningsfulla för sin personliga utveckling. Vilket indikerar på att det inte finns en metod eller ett behandlingshem som fungerar för alla ungdomar, det är avgörande för behandlingshem och socialtjänsten att förstå och förhålla sig till det. Det som ungdomarna tar upp gemensamt som avgörande är att det är målen, att de är tydliga. Det som ungdomarna tycker är viktigast är att de får bli sedda för vilka de är och att de får det stöd som de behöver för att kunna arbeta med sin problematik. Detta besvarar frågeställningen om ”Vad tycker ungdomarna motiverar dem till att genomgå behandling?” Det som jag kommer fram till i analysen är att det finns flera faktorer som ungdomar och vuxna tar upp som är lika. Men det finns också olikheter i hur de ser på saker. Det är naturligt att personer med olika bakgrund, utbildning, situation i livet och syfte till att vara på behandlingshemmet, upplever saker olika. Däremot skulle alla tjäna på om samsynen ökade, att man såg saker ur ett liknande perspektiv, där ungdomar förklarade hur de ser på vissa situationer eller handlingar. Sedan att behandlarna förklarade vad de ser, vad de är oroliga för och varför de tycker som de tycker.

Behandlarna som intervjuades, tog upp olika faktorer som viktiga. Det som de lyfte fram var att behandlarnas relation var något som påverkade ungdomarna. Behandlarna lyfte fram ett förhållningssätt eller en aktivitet som de kände som viktig. De pratade mindre om olika metoder eller program. Det som behandlarna understryker är att komma nära ungdomen att göra saker tillsammans, att vara nyfiken bygga relation och vara en vuxen förebild, en trygghet. Detta är vad behandlarnas arbetsuppgift går ut på när det gäller det motiverande arbetet. De tar även upp vikten av att ungdomarna blir sedda och får vara med och bestämma. Ungdomarnas relationer till familj och andra tar man upp som en viktig del i arbetet. De jobbar med att nätverket ska få en förståelse för vad ungdomen genomgår när den är placerad och att det finns en god kontakt med vårdnadshavarna om de ska flytta dit efter behandlingen. Att behandlingshemmet jobbar för att ungdomen ska må bättre och klara sin situation på ett bättre sätt. När ungdomen klarar sin situation på ett bättre sätt att man belyser detta och visar på att ungdomen gör en förändring som är i rätt riktning. En annan sak som behandlarna jobbar efter är att hitta en meningsfull aktivitet för

ungdomarna, som de får en meningsfullhet i. Socialtjänsten och behandlingshemmet jobbar med genomförandeplaner och att se ungdomens behov vilket är en motiverande faktor. Vikten av att det finns en enighet runt ungdomen är viktig. Detta besvarar min andra frågeställning ”Vad tycker behandlare motiverar ungdomar till att genomgå behandling?”

Den sista frågeställningen ”Finns det några skillnader i hur ungdomarna upplever att de blir motiverade till att genomgå behandling och hur behandlarna jobbar för att motivera ungdomarna?” Resultatet visar att detta är tydligt att det finns skillnad i hur ungdomar upplever de motiverande faktorerna. Det som jag kan se som gemensamt är att det finns en samsyn i vad som får ungdomarna till att vilja genomföra en förändring. Att trygghet, bli lyssnad på, goda relation, meningsfulla och möjliga mål är positiva för motivationen. Vad det är som skapar dessa delar har ungdomar och behandlare olika uppfattning om. Ungdomarna tar upp deras relation till de andra ungdomarna på enheten som en positiv faktor som ger trygghet, att egna mål kan vara viktiga för att veta åt vilket håll man jobbar. Behandlarna tar upp vikten av att man ser ungdomen och att den får känna att den har ett kompetens område och lyfta upp de tillfällen som ungdomarna lyckas eller gör något positivt.

Jag tycker att det är viktigt att stödpersonerna (behandlare, behandlingssekreterare, föräldrar och andra som stöttar ungdomen) har en samsyn, att man försöker se det ur den andres perspektiv. Hur man jobbar för att det ska bli rättvist och att man jobbar och kämpar för att försöka se det ur den andres perspektiv. De delar som verkligen ger intryck är när man förstår och är nyfiken på vad den andre gör. Det är en av de få saker som man inte kan ta in. Alla människor arbetar för att förstå sin omvärld och kunna förhålla sig till omvärlden, många av ungdomarna som är placerade på behandlingshem behöver verktyg och stöd att förstå, tolka och reagera proportionerligt. Ungdomarna behöver stöd med att arbeta med sig själva och nå sina mål. Ur behandlingens synpunkt handlar det om tydlighet, om att ta sig tiden till att sätta sig tillsammans och förklara de frågor som ungdomen har. De insatser som framkommit som viktigast när det gäller motivation är samsyn, tydliga mål, stöd och relationer.

Utan att ungdomarna känner att det finns ett meningsfullt syfte med att vara på behandlingshem så är det lätt att känna att placeringen är ett straff. De frågor som jag ställer mig efter att ha skrivit detta arbete om motivation är: Vems är då ansvaret för att ungdomen ska känna att den är motiverad till att göra ett jobb på enheten? Är det behandlarna som jobbar närmast, är det socialsekreteraren som har skrivit utredningen som är grund till beslutet eller är det vårdnadshavaren som fostrat sin ungdom? Utan en tydlig ansvarsfördelning när det gäller motivationsprocessen kommer vi att

fortsätta ha ungdomar som ser sin placering som ett straff.

8 REFERENSER

LITTERATUR

Andreassen, T. (2003): *Institutionsbehandling av ungdomar; Vad säger forskningen?* Stockholm: Förlagshuset Gothia

Barth, T. & Näsholm, C. (2009) *Motiverande samtal – MI, Att hjälpa en människa till förändring på hennes egna villkor* Ungern: Elanders Hungary Kft

Claezon, I. *Tvångsomhändertaganden* (2004) Smedjebacken: Scandbook

Fastman, N. (2004): *Fungerar familjehemsvård för ungdomar?* Stockholm: Edita

Hedegaard, H. (2009): *Motivation, motivationsteori og praktisk anvendelse* Köpenhamn: Hans Reitzels forlag

Jenner, H. (2004) *Motivation och motivationsarbete, i skola och behandling* Kalmar: Lenanders grafiska ab

Karlsson, L. (2004): *Psykologins grunder*. Lund: Litteratur

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur

Morén, S. (1996) *Att utvärdera socialt arbete* Stockholm: Gotab

Morén, S. & Blom, B. (2004): *Insatser och resultat, om utvärdering i socialt arbete*. Umeå: Print och media.

Nigel, T. (2005): *Social work with young people in care*. Kina: Palgrave Macmillan

Payne, M. (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete* Stockholm: Natur och kultur

Revstedt, P. (2009) *Motivationsarbete*. Kina: Liber AB

Thomassen, M. (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning

Thurén, T. (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber

Vetenskapliga rådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Elanders Gotab

INTERNETKÄLLOR

Kyhle Westermark, P. & Sallnäs, M. (2004) *Bedömning och uppföljning av ungdomar vid HVB-hem – rapport från en pilotstudie* Socialstyrelsen: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2004/2004-112-5> [Hämtad: 12-04-08]

Nationalencyklopedin Tillgänglig på internet:

www.ne.se [Hämtad: 12-04-18]

Socialstyrelsen (2003) *SOSFS 2003:20 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2003:20) om hem för vård eller boende* Tillgänglig på internet:

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2003-20> [Hämtad: 12-04-07]

Socialstyrelsen (2010) *Barn och unga – insatser år 2009* Tillgänglig på internet:

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-6-28> [Hämtad: 12-04-16]

Socialstyrelsen (2011) *Tillsynsrapport 2011 Hälsa- och sjukvård och socialtjänst*. Tillgängligt på internet: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18321/2011-5-4.pdf> [Hämtad: 12-06-07]

Socialstyrelsen (2012) *Nationella HVB-registret*. Tillgängligt på internet:

<http://hvb.socialstyrelsen.se/> [Hämtad: 12-04-12]

BILAGOR

BILAGA 1 – Intervjuguide behandlare

BILAGA 2 – Intervjuguide ungdomar

BILAGA 1 – Intervjuguide behandlare

Intervju formulär för behandlare på HVB.

Förslag på frågor: Om behandlaren: Vad har du för utbildning?
Hur länge har du jobbat med behandling/ungdomar?
Hur länge har du jobbat på enheten?

Om behandlingshemmet:
Vilka arbetstider har man?
Pass/dagtidare, natt personal?
Vad har behandlingspersonalen för utbildning?
Hur länge har hemmet funnits?
Vad finns det för grundtanke med hemmet?
Finns det en idégrund?
Någon speciell inriktning?
Hur många placeringar har ni haft i snitt det senaste året? Nu, mest, minst.

Hur beskriver du behandlingshemmets målgrupp?
Tjejer och killar? Är det jämt fördelat?

Vad använder man för metoder på enheten?

Samtalsmetoder?, utredningsmetoder, behandlings metoder?
Beskriv metoderna och hur det går till när ni utför dem.
Vad är viktigt med de olika metoderna?
Vilka metoder tycker du är mest motiverande för ungdomarna?
Hur bemöter du en person som kommit ny till behandlingshemmet?
Egenskaper som du ser i det mötet?
Finns det någon uttalad strategi för hur man gör när det kommer nya personer till enheten?
Hur agerar man om personer inte känner sig motiverade?
Hur mycket samarbetar ni med socialtjänsten i dessa frågor?
Hur arbetar man med familjen för att stärka motivationen?
Hur arbetar ni med andra resurspersoner för att stärka motivationen?
Är arbetet med genomförandeplaner en del av motivationsarbetet?
Hur jobbar man med genomförandeplaner?

Finns det någon skillnad i hur man bemöter personer med lvu eller sol placering?
Finns det någon skillnad i hur man jobbar med motivationsarbetet när det gäller LVU eller SOL
placerade ungdomar?
Något du vill lägga till?

Tacka för att du deltagit i denna intervju.

BILAGA 2 - Intervjuguide ungdomar

Frågor till ungdomar:

Kön?

Ålder?

Hur länge har du varit placerad här?

Har du varit placerad tidigare?

Kan du berätta kort om varför du är placerad? Genom vilken lag är du placerad?

DÅ

Kändes det som att det förklarades på ett bra sätt varför du blev placerad? Vem förklarade det?

Hur kände du när du kom till kollektivet?

Fick du möjlighet att påverka vart du skulle erbjudas plats? Fanns det flera alternativ? Fick du vara med och säga vad du ville ha ut av din placering?

hur var din inställning till behandlingen?

NU

vilken inställning har du till den behandling du får? Eller vad tycker du om den behandling du får?

Känns din placering meningsfull? Vad är det som får din placering här att kännas meningsfull?

Vem/vad var viktigt för att du skulle känna att behandling var något du ville genomgå?

Finns det något som är otydligt angående varför du är placerad? Skulle det göra dig mer motiverad om det blev tydligt? göra att det känns mer motiverat att vara här?

Vad tycker du bidrar mest till din behandling?

Vilka metoder används här för att motivera dig och de andra ungdomarna?

Vad motiverar dig?

Finns det något som inte finns här som skulle motivera dig?

Vem lyssnar mest på vad du vill...

Hur har dessa/denna person/er varit? Vad är det som gör att de är bra på att lyssna? Vilka egenskaper har de?

tycker du att ...motiverar dig

Socialsekreteraren,

personalen på behandlingshemmet,

föräldrar, eller andra vuxna?

Hur har dessa/denna person/er varit? Vad tror du de gör för att lyssna? Vilka egenskaper har de?

Känner du att du kan påverka och prata för att du får en så bra behandling som möjligt?

SEN

På vilket sätt tror du att ...har gjort skillnad för att du ska förstå varför du är placerad?

ART,

diskussionsgrupp,

enskilda samtal,

relation till personal

relation till andra ungdomar som finns på behandlingshemmet,

Känner du att du blivit motiverad/peppat till att vara här?

Vem har motiverat dig?

På vilket sätt har denna person motiverat dig?

Vad får dig att lyssna på denna personen.

Vad känner du är ditt mål med vistelsen här?

Vill du jobba med något för att förbättra din situation?

När var det du började tycka att du ville förändra ditt liv genom behandlingen?

Innan behandlingen, med soc., under beh, efter?

Finns det någon person som har varit mer viktig i att du ska känna det meningsfullt att vara här?

Hemmanätverk (familj/nära/kompisar VEM?), socialsekreteraren eller behandlingshemmet, vad var det som denne gjorde eller sa så får fick insikt/motivation till behandling.

Har du under behandlingstiden lärt dig något som du tycker att du kommer ha nytta av när du kommer ut?

Vad tror du att du kommer ha mest nytta av som du har lärt dig på behandlingshemmet?

Vad tycker du är det bästa med att bo här?

Hur lång tid tror du att du kommer ha tillbringat här när du skrivs ut?

Vart ska du fortsätta efter din behandling här?

Är det något du vill lägga till?

Tacka!